REPUBLIKA E KOSOVËS REPUBLIKA KOSOVA REPUBLIC OF KOSOVA	KOMUNA E LIPJANIT OPŠTINA LIPLJAN MUNICIPALITY OF LIPJAN

Në mbështetje të nenit 58 pika h.) të Ligjit për Vetëqeverisjen Lokale Nr.03/L-040, Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës nr.28 të datës 4 qershor 2008 dhe nenit 40 pika h.) të Statutit të Komunës së Lipjanit 15 Nr.110-78095 të datës 24.12.2021, Kryetari i Komunës propozon:

Në mbështetje të nenit 12 dhe 17 Ligjit për Vetëqeverisjen Lokale Nr.03/L-040, Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës nr. 28 e datës 4 qershor 2008, nenit 10 paragrafi 2, nenit 15 paragrafët 1.2 dhe 1.3 të Ligjit Nr.04/L-060 për Menaxhimin e Mbeturinave , Ligjit Nr. 08/L-071 për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit Nr.04/L-060 për Mbeturina ,Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës nr. 29 e datës 1 shtator 2022, nenit 2 të Rregullores 15Nr. 352-47361 për menaxhimin e mbeturinave në territorin e Komunës së Lipjanit e datës 30.09.2020 , neneve 9 dhe 20 të Statutit të Komunës së Lipjanit 15 Nr.110-78095 të datës 24.12.2021, duke u bazuar edhe në Shkresën e MMPHI nr.6438-2/23 e datës 13.12.2023 protokoluar në MAPL me Nr.020-850/11 me datë 13.12.2023, Kuvendi i Komunës në mbledhjen e datës_______2024, të miratojë këtë:

PROPOZIM

VENDIM
PËR MIRATIMIN E PLANIT PËR MENAXHIMIN E MBETURINAVE NË KOMUNËN E LIPJANIT 2023-2027

Neni 1

MIRATOHET , Plani për menaxhimin e mbeturinave në Komunën e Lipjanit 2023-2027.

Neni 2

Pjesë përbërëse e këtij vendimi është Plani për menaxhimin e mbeturinave në Komunën e Lipjanit 2023-2027.

Neni 3

Për zbatimin e këtij Vendimi do të kujdeset Drejtorati për Shërbime Publike, Mbrojtje dhe Shpëtim, Drejtorati për Planifikim, Urbanizëm dhe Mbrojtje të Mjedisit dhe Drejtorati për Inspeksion.

Neni 4

Vendimi hyn në fuqi 7 ditë pas publikimit në Webfaqen e Komunës .

Arsyetim

Baza ligjore për të miratuar këtë Propozim - Vendim është e përcaktuar me dispozitat e nenit 12 dhe 17 të Ligjit për Vetëqeverisjen Lokale Nr.03/L-040, Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës nr. 28 e datës 4 qershor 2008, nenit 10 paragrafi 2, nenit 15 paragrafët 1.2 dhe 1.3 të Ligjit Nr.04/L-060 për Menaxhimin e Mbeturinave , Ligjit Nr. 08/L-071 për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit Nr.04/L-060 për Mbeturina ,Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës nr. 29 e datës 1 shtator 2022, nenit 2 të Rregullores 15Nr. 352-47361 për menaxhimin e mbeturinave në territorin e Komunës së Lipjanit e datës 30.09.2020 , neneve 9 dhe 20 të Statutit të Komunës së Lipjanit 15 Nr.110-78095 të datës 24.12.2021.

Ky propozim Vendim është miratuar paraprakisht me datë 30.10.2023 mirëpo është kthyer në rishqyrtim nga MMPHI me shkresën e datës nr. 6438/23 e datës 22.11.2023 .
Kryetari i Komunës me shkresën 01 Nr.020/01-65911 të datës 29.11.2023 ka kërkuar rishqyrtimin e shkresës së MMPHI duke i evidentuar edhe disa gabime që janë bërë edhe nga ana e MMPHI gjatë rishqyrtimit.
Ministria e Mjedisit, Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturës pas rishqyrtimit edhe të shkresës së cekur të Kryetarit të Komunës ka korigjuar shkresën e saj për vlerësim të ligjshmërisë dhe ka kërkuar sërish nga Komuna e Lipjanit plotësimin e Propozim Vendimit dhe të Planit edhe me dispozitat e Ligjit Nr. 08/L-071 për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit Nr.04/L-060 për Mbeturina ,Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës nr. 29 e datës 1 shtator 2022.

Projekt-Plani për menaxhimin e mbeturinave në Komunën e Lipjanit është hartuar nga grupi punues për hartimin e Projektit të Planit Komunal për menaxhimin e mbeturinave në bashkëpunim të ngushtë me autoritetet e GIZ (shoqata gjermane për bashkëpunim).

Projekt-Plani për menaxhimin e mbeturinave në Komunën e Lipjanit 2023-2027 ka qenë në konsultim publik dhe përkitazi me këtë është mbajtur edhe debati publik konform dispozitave përkatëse ligjore.

Duke u bazuar në Shkresën e MMPHI nr.6438-2/23 e datës 13.12.2023, protokoluar në MAPL me Nr.020-850/11 me datë 13.12.2023 është plotësuar dhe ndryshuar Propozim-Vendimi dhe Draft Plani për Menaxhimin e mbeturinave.

Nga të cekurat më lartë kërkojmë nga Kuvendi i Komunës miratimin e këtij Propozim-Vendimi.

1Nr. 352/01-2868
Lipjan, Më 12.01.2024

KRYETARI I KOMUNËS
Imri Ahmeti

PROPOZIM

PLANI KOMUNAL I MENAXHIMIT TË MBETURINAVE

2023-2027

Komuna e Lipjanit

1. Prezentimi i Planit Komunal për Menaxhimin e Mbeturinave në Komunën e Lipjanit 6

1.1. Qëllimi dhe fushëveprimi i planit 6

1.2 Baza ligjore për hartimin e planit 7

2. Konteksti lokal 9

2.2 Resurset natyrore 11

2.3 Popullsia 13

2.4 Gjendja e mjedisit dhe e biodiversitetit 13

3.3 Rishikimi i implementimit të planit 26

3.4 Performanca e shërbimit 28

3.5 Performanca financiare e MM 29

3.6 Infrastruktura për ndarje, riciklim dhe deponim të mbeturinave 31

3.3 Menaxhimi i kategorive tjera të mbeturinave 31

4 Objektivat e MM dhe plani operacional 33

4.1 Vizioni i MM 33

4.2 Objektivat dhe caqet e MM 33

4.3 Objektivi 1: Parandalimi dhe reduktimi i krijimit të mbeturinave 33

4.4 Objektivi 2: Ripërdorimi dhe riciklimi i mbeturinave 36

4.5 Objektivi nr. 3: Ofrimi i shërbimeve cilësore, efikase dhe të qendrueshme të MM 43

4.6 Objektivi nr. 4: Deponimi i sigurt i mbeturinave si mjet i fundit 46

4.7 Objektivi 5: Zhvillimi i kuadrit dhe kapaciteteve institucionale për menaxhimin e mbeturinave 47

4.8 Plani i MM në kushte emergjente 48

5 Plani financiar, veprimit dhe i monitorimit 49

Lista e shkurtesave:

AMMK	Agjencioni i Mbrojtjes së Mjedisit të Kosovës
ASK	Agjencioni i Statistikave të Kosovës
BE	Bashkimi Evropian
BMZ	Ministria federale gjermane për bashkëpunim dhe zhvillim ekonomik
CEDE	Qendra për Edukim dhe Zhvillim të Mjedisit
DRS	Sistemi i kthimit të depozitës
ELV	Automobila mbeturinë
EPR	Përgjegjësia e zgjeruar e prodhuesit
GIZ	Ministria federale gjermane për bashkëpunim dhe zhvillim ekonomik
QeK	Qeveria e Kosovës
ITMB	Impijanti për trajtimin mekanik biologjik
IWMS	Sistemi i menaxhimit të integruar të mbeturinave
JICA	Agjencia Japoneze e Bashkëpunimit Ndërkombëtar
KfW	Kreditanstalt für Wiederaufbau
KIWER	Instituti i Kosovës për hulumtim të ujit dhe mjedisit
KLMC	Kompania për menaxhimin e deponive të Kosovës
KRM	Kompania Regjionale e Mbeturinave
MESPI	Ministria e mjedisit planifikimit hapësinor dhe infrastrukturës
MND	Mbeturina nga ndërtim demolimi
MPEE	Mbeturina nga pajisje elektrike dhe elektronike
MRF	Qendra e rikuperimit të materialit

OECD	Organizata për Bashkëpunim dhe Zhvillim Ekonomik
PKMM	Plani komunal për menaxhim të mbeturinave
LM	Ligji për Mbeturina
MM	Menaxhimi i Mbeturinave
PPP	Partneriteti publik privat
PZP	Përgjegjësia e zgjeruar e prodhuesit
SIMM	Strategjia e integruar e menaxhimit të mbeturinave
WFD	Direktiva kornizë e mbeturinave

Lista e tabelave

Tabela 1	Të dhënat mbi popullatën
Tabela 2	Bilanci i mbeturinave komunale
Tabela 3	Operatorët e mbeturinave nën përgjegjësi komunale
Tabela 4	Operatorët tjerë të mbeturinave që operojnë në territorin e komunës
Tabela 5	Mbulimi me shërbim në territorin e komunës
Tabela 6	Mbulimi i ofrimit të shërbimit për EF sipas vendbanimit
Tabela 7	Tipologjia dhe frekuenca e ofrimit të shërbimit
Tabela 8	Pajisjet për hudhjen, ruajtjen dhe grumbullimin e mbeturinave
Tabela 9	Pajisjet për grumbullim dhe transport të mbeturinave
Tabela 10	Pasqyra e realizimit të objektivave të PKMM aktual
Tabela 11	Efikasiteti i stafit të shërbimeve të MM
Tabela 12	Performanca e grumbullimit dhe transportit të mbeturinave
Tabela 13	Shpenzimet e sistemit të MM
Tabela 14	Të hyrat dhe arkëtimi i ofrimit të shërbimeve të MM
Tabela 15	Mbulimi i kostove dhe efikasiteti i operimit
Tabela 16	Pasqyra e realizimit të objektivave të PKMM aktual
Tabela 17	Lista e objektivave të planit
Tabela 18	Korniza strategjike e Objektivit 1
Tabela 19	Korniza strategjike e Objektivit 2
Tabela 20	Parashikimet demografike të popullatës
Tabela 21	Parashikimi i gjenerimit të mbeturinave
Tabela 22	Parashikimi i gjenerimit të mbeturinave sipas kompozicionit
Tabela 23	Analiza e potencialit të mbeturinave që munden të ricikohen
Tabela 24	Korniza strategjike e objektivit 3
Tabela 25	Operacionalizimi i zgjerimit më shërbim
Tabela 26	Mbulimi me shërbim
Tabela 27	Treguesi i prezencës së deponive ilegale
Tabela 28	Efikasiteti i stafit
Tabela 29	Korniza strategjike e objektivit 4
Tabela 30	Korniza strategjike e objektivit 5
Tabela 31	Investimet kapitale sipas objektivave
Tabela 32	Investimet kapitale vjetore
Tabela 33	Numri i stafit direkt të grumbullimit dhe transportit
Tabela 34	Korniza e veprimit dhe monitorimit

1. Prezentimi i Planit Komunal për Menaxhimin e Mbeturinave në Komunën e Lipjanit

1.1. Qëllimi dhe fushëveprimi i planit

Plani Komunal për Menaxhimin e Mbeturinave (PKMM), është dokument i planifikimit nëpërmjet të cilit Komuna e Lipjanit mundëson përmbushjen e obligimeve ligjore në fushën e menaxhimit të mbeturinave, si dhe harmozinimin dhe zbatimin e politikave kombëtare në këtë fushë.

Përmes PKMM-së, komuna mundëson një qasje të menaxhimit të integruar të mbeturinave, duke zbatuar një sërë masash, ku synimi kryesor është reduktimi i mbeturinave komunale që gjenerohen në burim, ngritja dhe zhvillimi i infrastrukturës për trajtimin e mbeturinave, aspektet financiare të sistemit, aspekte tjera siq janë monitorimi i gjendjes në këtë sektor, bashkëpunimi me të gjithë akterët, ndërgjegjësimi i popullatës etj.

PKMM përfshin:

- Përcaktimin e prioriteteve të sektorit me qëllim përmbushjen dhe përafrimin me objektivat e Strategjisë për Menaxhimin e Integruar të Mbeturinave (SMIM) 2021-2030 dhe Planin e Veprimit për Menaxhimin e Mbeturinave (PVMIM) 2021-2023;
- Vendosjen e aktiviteteve dhe ndërmarrjen e veprimeve konkrete për realizimin e tyre me qëllim përmbushjen e objektivave të përcaktuara;
- Përzgjedhjen e opsioneve më të mira me qëllim të realizimit të ciklit të menaxhimit të mbeturinave komunale;
- Rregulllimin e aspekteve organizative dhe operacionale në bashkëpunim me akterët tjerë të përfshirë në menaxhimin e mbeturinave komunale;
- Rolin dhe përgjegjësitë institucionale, dhe rregullativen funksionale të sistemit të menaxhimit të mbeturinave (MM);
- Ngritjen e kapaciteteve profesionale të kuadrit, me qëllim të monitorimit dhe vlerësimit të gjendjes në këtë sektor; rekomandimin e masave për përmirësimin e gjendjes etj.;
- Rregullimet financiare, duke pasqyruar nevojat financiare me qëllim arritjen e qëndrueshmërisë së sistemit të menaxhimit të mbeturinave, si dhe analizimin e burimeve financiare për investime në sektor.

PKMM do të shërbej si kornizë planifikuese dhe vepruese për implementimin e sistemit të menaxhimit të mbeturinave, hartimin e projekteve, buxheteve dhe planeve investuese, si dhe tërheqjen e mbështetjes financiare dhe profesionale.

1.2 Baza ligjore për hartimin e planit

Baza ligjore për hartimin e PKMM-së, është përcaktuar në Ligji Nr. 04/L-060 për Mbeturina i cili rregullon aspektet e menaxhimit të mbeturinave dhe Ligjit Nr. 08/L-071 për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit Nr.04/L-060 për Mbeturina. Ligji për mbeturina dhe Ligji për ndryshimin dhe plotësimin e tij ofrojnë rregullimet bazë mbi MM, duke përfshirë klasifikimin e mbeturinave, rolet dhe prgjegjësitë e akterëve kyq në menaxhimin e mbeturinave, si dhe aspektet tjera që kanë të bëjnë me kushtet dhe standardet e operimit, dhe paisjen e operatorëve për MM me leje përkatëse mjedisore .

Në Nenin 8, paragrafin 1., të LM, janë përcaktuar dokumentet për planifikimin dhe menaxhimin e mbeturinave për të gjitha nivelet e përgjegjësive, kurse në nën paragrafin 1.3. të LM si dokument planifikues për komuna është përcaktuar plani komunal për menaxhimin e mbeturinave. Në nenin 10, paragrafin 2 të këtij ligji, shprehimisht komuna është obliguar që të nxjerrë planin komunal për menaxhimin e mbeturinave.

Me dispozitat e Ligjit Nr. 08/L-071 për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit Nr.04/L-060 për Mbeturina përveq tjerash është përcaktuar që operatorët gjatë ushtrimit të veprimtarisë për MM të paisen me lejen përkatëse mjedisore .

1.2.1 Korniza ligjore për Menaxhimin e Mbeturinave

Në mënyrë specifike në Nenin 15 të Ligjit për Mbeturina, janë përcaktuar detyrimet, përgjegjsitë dhe kompetencat e komunës me qëllim të menaxhimit të mbeturinave.

Më konkretisht komuna duhet ta hartoj PKMM-në në harmoni me planin kombëtar, të ndërtoj sistemin e qëndrueshëm për kryerjen e shërbimeve për menaxhimin e mbeturinave të të gjitha fraksioneve, caktimin e modelit finaciar të operimit për shërë e ofruara, monitorimin e gjendjes në territorin e komunës , hartimin e raportit vjetor për menaxhimin e mbeturinave etj.

Rregullativa ligjore përfshinë edhe një sërë ligjesh tjera sektoriale , të cilat në mënyrë indirekte rregullojnë MM dhe ato ligje janë: Ligji Nr. 03/L-025 për Mbrojtjen e Mjedisit, Ligji Nr. 03/L-040 për Vetëqeverisjen Lokale, Ligji Nr. 03/L-087 për Ndërmarrjet Publike, Ligji Nr. 04/L-174 për Planifikimin Hapësinor, Ligji Nr. 04/L-045 për Partneritet Publiko Privat, etj.

Kështu, Neni 17 i Ligjit Nr. 03/L-040 për Vetëqeverisjen Lokale, përcakton MM si kompetencë të komunave duke përfshi përfshi edhe aspektet operative të ofrimit të shërbimit dhe rregullimet financiare të shërbimit.

Ligji Nr. 03/L-087 për Ndërmarrjet Publike pos tjerash rregullon edhe aspektet që kanë të bëjnë me themelimin e ndërmarrjeve komunale, rregullimet e pronësisë së tyre, pronësisë së ndërmarrjeve publike për menaxhimin e mbeturinave, udhëheqjen koorporative, rregullimet dhe transparencën financiare etj.

Dokumentat tjera planifikuese-ligjore të nivelit qendrorë që rregullojnë MM janë edhe:

- **Strategjia (2021-2030) dhe Plani i Veprimit (2021-2023) per Menaxhimin e Integruar te Mbeturinave ne Kosovë-** dokument strategjik që synohet të arrij zhvillimin e integruar

dhe të qëndrueshém të menaxhimit të mbeturinave dhë të ndikoj në ruajtjen e shëndetit publik, zhvillimin social dhe ekonomik té vendit. Dokumenti synon ti trajtojë të metat dhe kufizimet aktuale në sektorin e menaxhimit të mbeturinave, duke i përcaktuar dhe realizuar objektivat strategjike.

Dokumente strategjike në nivel lokal që rregullojnë dhe trajtonë aspektet e MM janë:

- Rregullorja për Manaxhimin e Mbeturinave në territorin e Komunës,
- Plani zhvillimor i Komunës së Lipjanit 2013-2023.

1.2.2 Korniza institucionale për Menaxhimin e Mbeturinave

Rolet dhe përgjegjësitë e institucioneve sa i përket MM janë të përcaktuara me LM dhe aktet tjera ligjore dhe nënligjore. Autoritetet kryesore për MM janë Ministria e Mjedisit e Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturës, komunat si dhe institucionet tjera relevante.

Sipas LM, Ministria administron me mbeturinat e rrezikshme në bashkëpunim me komunat, ndërsa në anën tjetër komunat i menaxhojnë mbeturinat inerte, komunale, komerciale, të vëllimshme dhe mbeturinat nga ndërtimet dhe demolimet e objekteve ndërtimore brenda territorit të tyre.

Neni 14 i LM përcakton kompetencat e Ministrisë, të cilat pëfshijnë: (i) Hartimin e ligjeve, strategjive dhe politikave për MM, dhe kujdeset për zbatimin e tyre; (ii) krijimin e bazës së shënimeve dhe sistemin informativ për MM; (iii) koordinon punën me ministri dhe institucione tjera relevante lidhur me MM etj.

Neni 15 i LM përcakton kompetencat e komunave të cilat përfshijnë: (i) krijimin e sistemit të qëndrueshëm të MM dhe hartimin e PKMM; (ii) caktimin e tarifave dhe mënyrën e arkëtimit të mjeteve financiare për shërbimet e ofruara; (iii) mbikqyrë dhe kontrollon zbatimin e masave dhe veprimeve për të parandaluar keqmenaxhimin e mbeturinave; (iv) komuna nxjerr akte nënligjore me të cilat e rregullon funksionimin e organeve kompetente komunale dhe standardet e shërbimit për MM; (v) ofron shërbime dhe infrastrukturë publike adekuatë për MM; (vi) harton raportin vjetor për MM etj.

Me dispozitat e Ligjit për Nr. 08/L-071 për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit Nr.04/L-060 për Mbeturina Licenca për Menaxhimin e Mbeturinave është zëvendësuar me Leje përkatëse Mjedisore.

Autoritetet tjera për menaxhimin e mbeturinave janë:

- **Ministria e Zhvillimit Ekonomik** - Menaxhimi i Ndërmarrjeve Publike në Nivel Qëndror përfshirë Kompaninë për Menaxhimin e Deponive të Kosovës; caktimi i tarifave për deponimin e mbeturinave në marrëveshje me komunat;
- **Ministria e Shëndetësisë** - Menaxhimin e Mbeturinave Medicinale;
- **Ministria e Punëve të Brendshme** - Bënë koordinimin në fushën e mbrojtjes dhe shpëtimit nga fatkeqësitë natyrore e të tjera dhe sipas nevojës cakton anëtarët pjesëmarrës në komisionin për vlerësimin e dëmeve eventuale nga mbeturinat;

- **Ministria e Bujqësisë** - është përgjegjëse për rregullimin e aspekteve të MM nga produktet medicinale në veterinari dhe mbeturinat tjera shtazore;
- **Dogana e Republikës së Kosovës** - kryen kontrollin, evidentimin dhe mbikëqyrjen e importit, eksportit dhe kalimit transit të mbeturinave;
- **Policia e Republikës së Kosovës** - bashkëpunon me institucionet vendore, agjencionet dhe organizatat e vendeve tjera për identifikimin, luftimin dhe parandalimin e veprimeve të ndaluara të ndërlidhura me mbeturinat.

Rolet dhe përgjegjësitë e organeve komunale në menaxhimin e mbeturinave janë paraqitur si në vijim:

- **Drejtorati për Shërbime Publike, Mbrojtje dhe Shpëtim (DSHPMSH)** – mbikqyrë dhe monitoron funksionimin e ofrimit të shërbimeve të përgjithsme komunale, si: furnizimin me ujë të pijshëm, rrjetin e kanalizimit, ndriçimin publik, mirëmbajtjen dhe pastërtinë e hapësirave publike etj. DSHPPMSH është përgjegjëse për caktimin e tarifave të shërbimeve të grumbullimit të mbeturinave komunale dhe atyre nga ndërtimi dhe demolimi i objekteve;
- **Drejtorati për Inspeksion** - kryen mbikqyrjen inspektive në fushën e mbrojtjes së mjedisit, duke përfshirë edhe gjendjen sa i përket menaxhimit të mbeturinave;
- **Drejorati për Planifikim, Urbanizëm dhe Mbrojtje të Mjedisit (DPUMM)** është përgjegjës për caktimin e një lokacioni për deponimin e mbeturinave inerte. Poashtu është përgjegjës edhe për mbikëqyrjen dhe zbatimin e ligjeve dhe dispozitave të rregulloreve komunale në lëmin e mbrojtjes së mjedisit;
- **Drejtorati për Infrastrukturë** - është përgjegjës për mbikqyerjen dhe menaxhimin e të gjitha kontratave të infrastrukturës së komunës, si dhe kontratave të ofrimit të shërbimeve publike.
- **Drejtorati për Buxhet dhe Financa (DBF)** - është përgjegjës për propozimin e taksave, tarifave dhe ngarkesave tjera komunale si dhe inkasimin e tyre.
- Kompania Rajonale e Mbeturinave "Pastrimi" Sh.A, Prishtinë, njësia operative në Komunën e Lipjanit, ofron shërbimin e mbledhjes së mbeturinave në territorin e komunës, si dhe bënë transportimin e mbeturinave në deponinë sanitare rajonale në Mirash.

2. Konteksti lokal

2.1 Pozita gjeografike

Komuna e Lipjanit ka pozitë të përshtatshme gjeografike sepse gjendet në pjesën qëndrore të Republikës së Kosovës dhe në udhëkryqin e rrugëve më të rëndësishme të rajonit. Kufizohet me komunat: Ferizaj, Fushë Kosovë, Graçanicë, Prishtinë, Drenas, Suharekë, Malishevë, Shtime, Gjilan dhe Artanë.

Territori i Komunës së Lipjanit ka sipërfaqe të tërsishme prej 33,814.9 ha dhe shtrihet në mes të gjerësisë gjeografike veriore 42°.31'- 42°.52 dhe të gjerësisë lindore gjeografike 18°.30 - 18°.45'. Përmes territorit të komunës rrjedh lumi Sitnica, përreth dhe përgjatë të cilit shtrihen sipërfaqet më të plleshme bujqësore, të përshtatshme për prodhimtari bujqësore intensive.

Territori i Komunës së Lipjanit gjendet në lartësinë mbidetare mbi 500m ose 43.0 % të sipërfaqeve (bruto) gjinden në pjesën e rrafshët do të thotë gjerë në 600 m të lartësisë mbidetare të cilat janë edhe më të përshtatshme për zhvillimin e bujqësisë.

Kështu që në kuadër të këtyre sipërfaqeve gjendet numri më i madh i vendbanimeve, rrugëve, objekteve ekonomike dhe objekteve të tjera si dhe lumenjëve me degët e tyre të cilat përfshijnë rreth 6 % të territorit të përgjithshëm të Komunës.

Komuna paraqitet në ndarje të tërthortë në rrafsh të Fushës së Kosovës e rrafshlartat e Blinajës, Caralevës dhe Drenicës në perëndim dhe rrafshlarta e rrafshit të Androvackës në lindje. Lugina e Drenicës kalon nëpërmes të pjesës perëndimore të komunës (zona përreth Shalës). Kjo zonë ka lidhje më të afërt hapësinore me Drenasin. Qyteti i Lipjanit shtrihet në mes të rrafshit të Fushës së Kosovës në një lartësi përafërshisht rreth 550 m. majet më të larta në lindje dhe perëndim së bashku arrijnë mbi 1000m.

Territori administrativ i komunës është i pozicionuar në jug të Prishtinës dhe mbulon sipërfaqen prej 338.47 km2 . Ka mundësi të volitshme të shfrytëzimit të trafikut rrugor – hekurudhor, por edhe atë ajror, për shkak se Aeroporti i vetëm ndërkombëtar i Republikës së Kosovës ndodhet në lokalitetin Vrellë të Komunës së Lipjanit, vetëm 15 km nga qendra e qytetit. Përmes territorit të Komunës së Lipjanit kalon hekurudha e cila lidhë këtë territor në të gjitha drejtimet me rajonin në tërësi.

Qyteti i Lipjanit është i pozicionuar në udhëkryqin në mes të dy rrugëve të rëndësishme 25/E 752 dhe 2/E 65, dhe të hekurudhës kryesore Mitrovicë-Shkup dhe qyteti është i pajisur mirë me infrastrukturë rrugore dhe pozitë të favorshme në raport me rrethinën.

Në anën perëndimore shtrihet rezervati Blinaja që do të mund të zhvillohej në një qendër rekreative dhe atraktive për tërë rajonin, kurse në lokalitetin e Gadimes gjendet Shpella e Mermerit që paraqet një atraksion të rëndësishëm turistik jo vetëm për Komunën e Lipjanit por edhe për tërë vendin. Në anën tjetër parku kulturo-historik në Kleçkë dhe Divjakë, si dhe qyteza e vjetër Janjeva paraqesin një potencial shtesë për komunën e Lipjanit me mundësi të mëdha për zhvillimin e turizmit.

Komuna e Lipjanit ka 62 fshatra, numri më i madh i të cilave është i koncentruar në fushëgropën e Kosovës që paraqet pjesën qendrore të Komunës së Lipjanit, ndërsa vendbanimet e tjera shtrihen në pjesën lindore dhe perëndimore të kufijve morfologjik-pjesëve kodrinore malore të Komunës së Lipjanit.

Poashtu Komuna e Lipjanit ndodhet në afërsi të qendrave më të mëdha të Republikës së Kosovës si:

Lipjan – Prishtinë ....16 km
Lipjan – Mitrovicë ....57 km
Lipjan –Prizren ....60 km
Lipjan – Gjakovë ....96 km
Lipjan – Pejë (përmes Prizrenit)............131 km
Lipjan – Ferizaj ....26 km

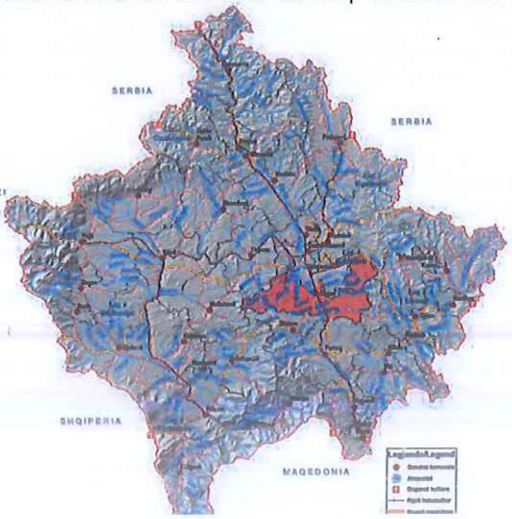

Lipjan – Gjilan ....50 km.

Harta 1. Pozita gjeografike e komunës së Lipjanit në Kosovë

Klima- Komuna e Lipjanit ka një klimë të mesme kontinentale me dimëra relativisht të butë dhe verëra mesatarisht të nxehta. Sipas të dhënave të IHMK (Instituti Hidrometerologjik të Kosovës), muajt më të nxehtë të vitit janë Korriku dhe Gushti me një temperaturë mesatare 20.5-20.6 gradë celcius, ndërsa muaji më i ftohtë është Janari me temperaturë mesatare -1.4 gradë celcius. Temperatura mesatare vjetore vlerësohet të jetë 10 gradë celcius, ndërsa në zonat malore temperatura zbret deri në -9 gradë celcius. Maksimumi absolut i temperaturës është arritur në muajin Gusht rreth 37.3 gradë celcius, ndërsa më e ulta gjatë muajit Janar rreth -26 gradë celcius.

Lagështia mesatare vjetore e ajrit vlerësohet të jetë rreth 74.7%. Muaji Gusht është muaji më i thatë me një lagështi rreth 63%, ndërsa Janari është muaji me lagështinë më të madhe 86.1%.

Në këtë regjion vrentësimi mesatar vjetor është 57%, ku gjatë së cilës frekuenca e ditëve të kthjellëta është 57.9, të cilat përbëjnë rreth 15.9% të ditëve të vitit.

Sasirat e të reshurave në këtë rajon janë të shpërndara në mënyrë jo të barabartë, ku kemi një sasi mesatare vjetore rreth 673.3mm. Shpesh herë të reshurat në formën e breshërit kanë shkaktuar dëme në ekonominë lokale të vendit, ndërsa reshjet e dëborës nuk paraqesin ndonjë problem në komunë pasi ato janë në sasi të mëdha vetëm në zonat malore.

Frekuencën më të madhe vjetore në këtë rajon e kanë erërat verilindore me 226 0/00 ndërsa më pak e kanë erërat lindore (E) me gjithësej 36 0/00. Shpejtësinë mesatare më të madhe e kanë erërat jugperëndimore me 4m/sec.

2.2 Resurset natyrore

Komuna e Lipjanit është e pasur me resurse natyrore të cilat janë potencial për zhvillim.
Më të rëndësishme janë mineralet të cilat më së shumti gjenden në pjesët perëndimore dhe lindore të Komunës ndërsa në pjesën qendrore është e pasur me thëngjill. Mineralet më të rëndësishme të pranishme në komunën e Lipjanit janë: magneziti, nikeli, thëngjilli, zinku, kromi, duniti, rëra, kuarci dhe zhavori.

Komuna e Lipjanit është e pasur me lëndë të para minerale, madje në sasi dhe cilësi të lartë. Më të rëndësishme janë lëndet e para minerale energjetike në radhë të parë thëngjilli. Vendburimet e qymyrit ndodhen në lokalitetin Babush, që janë vazhdimësi e basenit të rrafshit të Kosovës. Eksplaotimi i qymyrit në Minieren e Babushit ishte bërë gjatë viteve të 80 – ta.

Lëndët e para minerale të metaleve në Komunën e Lipjanit idenifikohen me xeheroret e Hekurit dhe Nikelit të cilat gjenden në lokalitetet Magurë dhe Medvec. Eksploatimi i këtyre

xeheroreve viteve të fundit është bërë nga kompania-shkritorja "Feronikel". Mandej kemi lëndët e para të xeheroreve të Kromit të përhapuara në masivin e Goleshit.

Lëndët e para minerale të jometaleve të cilat në Komunën e Lipjanit gjenden në sasi të mëdha dhe me cilësi të lartë përfshijnë: rezervat e magnezitit, duniteve gëlqerorëve, rërave kuarcore, mermereve, zhavoreve etj.

Këto lëndë të para jometalore përdoren në sektorin e ndërtimit, për prodhimin e produkteve të ndryshme si blloqeve, xhamave industrial dhe sanitarisë, materialeve zjarrëduruese etj.

__Tokat__ - Në territorin e Komunës së Lipjanit gjenden 22 tipe tokash me një numër të madh nëntipesh. Tipet më të përfaqësuara janë: smonicat më tepër se 25.24% të cilat sipas cilësive të veta dhe karakteristikave prodhuese janë toka mjaftë të plleshme me përbërje kryesisht të argjilit, neutrale deri të reaksioni i dobët acidik, të pasura me humus dhe kalium aktiv.

Tokat aluviale përfaqësohen me rreth 22.87%, kryesisht këto toka gjenden rreth degëve të lumit "Sitnica". Këto janë toka me veti të përshtatshme fiziko-ujore dhe me vlerë të lartë bujqësore. Në këto toka organizohet prodhimtari intensive bujqësore. Tokat e kafenizuara të cekëta në rrasat shkëmbore-ranore janë të përfshira me rreth 5.67% dhe Tokat e kafenizuara të mesme të thella në rrasat shkëmbore-ranore përfshinë 8.54% dhe. Këto toka dhe tokat tjera të kafenizuara gjenden në terrenet e larta dhe kryesisht janë toka pyjore nën pyje.

Tokat livadhore –teltynore dhe tokat livadhore-argjillore janë të përfaqësuara me rreth 3% dhe gjenden kryesisht përreth lumit "Sitnica". Tokat podzole-pseudoglej janë toka të cilat e kanë vlerën e kufizuar bujqësore për shkak të cilësive (vetive) të këqija ujoro-fizike dhe shtresën punuese e cila nuk e lëshon ujin, kjo shtresë është me përmbajtje të madhe argjillore. Në mënyrë që këto toka të shfrytëzohen intensivisht në bujqësi është e nevojshme që të bëhen masat agromelioruese. Tokat deluviale përfshinë 5.36% nga territori i përgjithshëm i komunës.

__Pyjet__ – në Komunën e Lipjanit pyjet shtrihen në perëndim (rrafshlartat e Blinajës, Caralevës dhe Drenicës-Shalës) dhe në jug-lindje rrafshlarta e rrafshit të Androvackës (Janjeva, Sllovi dhe Gadime). Një pasuri e veçantë pyjore ndodhet në vendgjuetinë e mbrojtur të rëndësisë së veçantë "Blinaja" ku kemi një zonë të madhe pyjore të mbrojtur e cila shtrihet në jugperëndim të Komunës së Lipjanit. Në masivin malor të lokalitetit Gadime (kodra e murturit), ndodhet Monumenti i Natyrës me Rëndësi të Veçantë "Shpella e Gadimes", e cila ka një gjatësi prej 1400m.

Prej sipërfaqes së përgjithshme të pyjeve në Komunën e Lipjanit; • 1621.023 ha janë pyje të larta, • 2993.21 ha pyje të ulëta • 11038.16ha janë shkurre.

__Ujërat__ - Në aspektin hidrografik ujërat në Komunën e Lipjanit i takojnë pellgut të Detit të Zi, ndërsa lumenjët më të mëdhenj janë lumi "Sitnica" dhe "Drenica" të cilët janë edhe nën degë të lumit "Ibër". Në përgjithësi rrjeti hidrografik është i pasur dhe me potencial ujorë të varfër, i kushtëzuar nga sasia e vogël e reshjeve mesatare shumëvjeqare (600mm). Lumi "Sitnica" është lumi më i madh në Komunën e Lipjanit i cili degët më të zhvilluara i ka në anën lindore,

ndërsa degët kryesore hidrografike të anës lindore janë: Lumi "Janjevka", Lumi i Zhegovcit, Lumi i Gadimës dhe Lumi i Sazlisë ndërsa në anën perëndimore lumi më i zhvilluar është Lumi i Vërshevcit. Sasitë më të mëdha të të reshurave janë gjatë muajit prill dhe maj, prandaj periudha pranverore është ajo kur paraqiten vërshimet.

2.3 Popullsia

Sipas regjistrimit të popullsisë në vitin 2011 Komuna e Lipjanit kishte 57,605 banorë, ndërsa sipas vlerësimit të vitit 2021, Komuna ka 58,601 banorë, duke shënuar një rritje prej 1.7%.

Tabela 1: Popullsia e komunës së Lipjanit sipas regjistrimit 2011 dhe vlerësimit 2021

Regjistrimi ASK 2011		Vlerësimi ASK 2021	
Numri i populates	Numri i amvisërive	Numri i popullatës	Ngritje / zbritje %
57,605	9,497	57,457	- 0.3 %

Sa i përket migrimit vërehet se ka migrim kryesisht ndërkombëtar të popullisë, ndërsa migrimi kombëtar është në shkallë më të vogël (tabela 3).

Tabela 2: Migrimi për vitin 2021 në Komunën e Lipjanit

Gjithsej popullsia e vlerësuar (31 dhjetor 2020)	Migrimi ndërkombëtar 2021			Migrimi Kombëtar 2021			Bilanci i përgjith-shëm i migrimit	Gjithsej popullësia dhe migrimi 2021
	Imigrimi	Emigrimi	Bilanci i migrimit ndërkomb-ëtar	Imigrimi	Emigrimi	Bilanci i Migrimit Kombëtar		
57,928	127	1,186	-1,059	221	306	-85	-1,144	56,784

Në qytetin e Lipjanit jetojnë rreth 6,870 banorë, ndërsa pjesa tjetër jetojnë në zonat rurale. Rreth 88% jetojnë në vise rurale, kurse vetëm rreh 12% në pjesën urbane. Dendësia e popullsisë është 170 b/km^2, e përafërt me mesataren e popullsisë në shkallë vendi 205 b/km^2. Në lidhje me përbërjen e etnive që jetojnë në komunë kemi këtë shpërndarje: shqiptarë (89%), serb (6%), kroatë (1%), romë (1%) dhe 2.9% të tjerë. Mosha e popullsisë është e re, nga kjo rreth 40% janë të moshës 0 -14 vjeç, 45% janë të moshës 15 -65 vjeç dhe 15% janë të moshës mbi 65 vjeç.

Në lidhje me madhësinë e familjeve janë bërë disa hulumtime demografike gjatë vitit 2002 dhe gjatë vitit 2003, ku është vlerësuar që madhësia mesatare në Republikën e Kosovës është 6.4 persona/familje, 6.8 persona/familje për zonat rurale dhe 5.5 persona/familje për zonat urbane. Në rastin e Komunës së Lipjanit madhësia mesatare e personave në familje vlerësohet të jetë 5 persona/familje. Numri i meshkujve në komunën e Lipjanit është 29,23, kurse numri i femrave 28, 285.

2.4 Gjendja e mjedisit dhe e biodiversitetit

Problemet me të cilat ballafaqohet mjedisi në Komunën e Lipjanit i atribuohen kryesisht mosmenaxhimit të duhur të ujërave të zeza dhe mbetjeve të ngurta, të cilat ndotin tokën dhe ujërat. Në anën tjetër aktivitetet në bujqësi, gurëthyesit, degradimi i pyjeve, ndërtimet në

tokat bujqësore, veprimtaritë e caktuara biznesore, komunikacioni dhe aktivitete tjera janë një kontribues i madh i ndotjes mjedisore.

Ndotja e tokës - Mbeturinat e ngurta të akumuluara në deponitë ilegale janë ndër ndotësit kryesorë të tokës në komunë. Këto janë kryesisht deponi ilegale të mbeturinave të përziera shtëpiake dhe atyre nga ndërtimi, të përqendruara kryesisht përgjatë rrugëve. Ndikimet negative të këtyre deponive janë të shumta, ku përveç kontaminimit të drejtpërdrejtë të tokës dhe ajrit, ndikimi i tyre mund të bartet në rrjedhat e ujërave sipërfaqësorë dhe nëntokësorë nëpërmjet reshjeve. Bazuar në të dhënat e fundit të regjistrimit të deponive ilegale në Komunën e Lipjanit, qershor 2021, janë identifikuar 88 deponi.

Përdorimi joracional i pesticideve në sektorin e bujqësisë është një burim tjetër i mbingarkesës së tokave bujqësore me këto preparate të cilat kanë një efekt afatgjatë negativ në mjedis dhe në shëndet.

Ndotja e ajrit – Gjendja e cilësisë së ajrit në territorin e vendit monitorohet nga matjet sistematike të 12 stacioneve monitoruese të Institutit Hidrometeorologjik të Kosovës (IHMK). Nga këto stacione monitorohen ndotësit: PM_{10}, $PM_{2.5}$, NO_2, SO_2, O_3 dhe CO. Normat e cilësisë së ajrit të zbatueshme për monitorimin e cilësisë së ajrit në Kosovë janë të përcaktuara sipas U. A Nr.02/2011 për Normat e Cilësisë së Ajrit.

Të dhënat për cilësinë e ajrit në Kosovë janë të mangëta për shkak të mungesës së një sistemi për monitorimin e cilësisë së ajrit nëpër të gjitha komunat. Gjithashtu, inventari i ndotësve nuk është zhvilluar ende për komunat specifikisht. Si rezultat i kësaj gjendje nuk mund të flasin me kompetencë për nivelin aktual të ndotjes dhe cilësinë e tij. Bazuar në njohuritë e përgjithshme të sondazheve në terren, burimet kryesore të ndotjes në Komunën e Lipjanit mund të konsiderohet se janë: ndezja e mbetjeve të plastikës dhe gomës, ndezja e hamulloreve, ndezja e mbetjeve në deponi të egra, gurëthyesit, trafiku rrugor, sidomos në afërsi të rrugëve rajonale e nacionale, e sidomos brenda qytetit të Lipjanit, ngrohja nga amvisëritë etj.

Cilësia e ujërave - Burimi kryesor i ndotjes së lumenjve në komunë janë ujërat e zeza të patrajtuara, të cilat përmes kanalizimeve joadekuate derdhen kryesisht në rrjedhat lumore dhe në tokat bujqësore. Në këtë formë shkaktohet ndotje e ujërave nëntokësore dhe sipërfaqësore, duke ndikuar edhe në jetën bimore dhe shtazore. Për të përmirësuar gjendjen sa i përket ujërave të zeza në vitin 2019 ka filluar ndërtimi i kolektorit në zonën afër lumit "Sitnica" i cili është planifikuar që të lidhet me impiantin qëndror për trajtimin e ujërave të zeza në regjionin e Prishtinës. Po ashtu komuna me mbështetjen e MMPHI-së është duke bërë rregullimin e shtretërve të lumenjve, me qëllim përmirësimin e gjendjes së lumenjëve.

Rrjeti i furnizimi me ujë të pijes në Komunën e Lipjanit nga sistemi i ujësjellësit që menaxhohet nga KRU "Prishtina" ende nuk është shtrirë në të gjitha lokalitetet e komunës dhe meqenëse popullata e Komunës së Lipjanit mbi 90 % i takon zonës rurale furnizohet me ujë për pije edhe nga puset. Mirëpo, ka indikacione se ky ujë nga puset në masën më të madhe

nuk i plotëson standardet e ujit të pijes që siq e cekëm më lartë është i ndikuar nga ndotja e tokës.
Përqindja e vendbanimeve të përfshira në sistemin e ujit të pijshëm është 66.13%.

<u>Zhurma</u> - Sa i përket ndotjes nga akustika nuk ka të dhëna në dispozicion për nivelin e ndotjes në komunë, kështu që mund të jepen vetëm vlerësime të përgjithshme. Edhe pse nuk ka ndonjë studim specifik, mund të konkludojmë se komunikacioni është një ndotës akustik, për faktin se në territorin e komunës së Lipjanit kalojnë autostradat që lidhin Kosovën me Shqipërinë dhe me Maqedoninë e Veriut, pastaj rrugët dhe kryqëzimet kryesore, pastaj aeroporti ndërkombëtar "Adem Jashari" dhe hekurudha, padyshim se është e ndikuar nga zhurma. Kontribues tjetër i zhurmës gjithashtu mund të konsiderohet edhe sektori i veprimtarisë prodhuese dhe shërbyese në një masë të caktuar.

<u>Biodiversiteti</u> përbën aktualisht një ndër problemet më të mëdha në botë. Vlerësohet se trendi i sotshëm i kërcënimit të ekosistemeve natyrore do të paraqes rrezik për të ardhmen e njerëzimit dhe mund të sjell pasoja të rënda në natyrë.

Ruajtja e biodiversitetit është detyrim i yni moral që t'iu lëmë pasardhësve një mjedis po aq të pasur sa kemi trashëguar nga paraardhësit tanë. Shumëllojshmëria bimore dhe shtazore ka rëndësi të madhe shëndetësore, ekonomike, shkencore, edukative-arsimore, turistike-rekreative etj.

Në Komunën e Lipjanit deri më tani janë vënë nën mbrojtje disa zona me rëndësi të veçantë.

Monumenti i natyrës me rëndësi të veçantë "Shpella e Mermerit" - ndodhet në fshatin Gadime e Ulët të Komunës së Lipjanit e lokalizuar në kodrën e "Mërturit", ndërsa hyrja ndodhet në pjesën e poshtme të grykës së lumit (përrockës) Klysura në lartësi mbidetare 580 metra. Për shkak të vlerave të mëdha, kristaleve, dukurive shpellore interesante dhe pozitës së përshtatshme shpella përgatitet dhe hapet për vizitor në vitin 1976.

Vend gjuetia e rëndësisë së veçantë "BLINAJA"- Shtrihet në tri Komuna, atë të Lipjanit, Drenasit dhe Shtimes, ka një sipërfaqe prej 2795/ha dhe është e tipit të mbyllur. Karakterizohet me zoodiversitet të pasur. Kjo njësi menaxhimi shtrihet në pjesën perëndimore të ultësirës së Kosovës, në jugperëndim të Prishtinës në largësi prej 32 km dhe ngrihet në lartësitë 600 - 850 m mbi nivelin e detit, në një rajon kodrinor. Sipas destinimit, është zonë gjuetie me rëndësi të veçantë, e themeluar në vitin 1955 dhe rithemeluar në shkurt të vitit 2009.

Ligatina e Hencit-Radevës e lokalizuar ndërmjet komunave F. Kosovë, Graçanicë dhe Lipjan, me një sipërfaqe prej 109 ha. Është zonë me vlera dhe karakteristika të veçanta natyrore, si: ornitologjike, ihtiologjike, hidrologjike, botanike dhe peisazhore.

Monumenti i natyrës "Burimet e Ujit" në fshatin Baicë- monument i natyrës me karakter hidrologjik me një sipërfaqe prej 5 ari. Gjithashtu janë vënë nën mbrojtje një numër i madh i Monumenteve të Natyrës me karakter botanik, si: "Trungu i Qarrit (Querqus cerris)" në fshatin Gadime e Epërme; Trungu i Bungbutës (Quercus pubescens)" në fshatin Dobrajë e

Madhe, dhe kështu një mori vlera tjera botanike nëpër lokalitete të ndryshme të Komunës së Lipjanit janë vënë nën mbrojtje sipa dispozitave të Ligjit për Mbrojtjen e Natyrës.

Flora – Fitodiversiteti në Komunën e Lipjanit shkon deri te brezi i ahishteve (Fagus silvatica) të përziera me bungë (Quercus petraea), ndërkaq në zonat e ulëta kemi vegjetacionin e livadheve me shoqërime mjaft të mëdha dhe të begatshme me lloje. Po ashtu në këto zona e gjejmë edhe vegjetacionin ruderal përgjatë rrugëve, vendbanimeve dhe në tokat djerrina.

Fauna- Komuna e Lipjanit karakterizohet me një zoodiversitet të pasur. Për rëndësinë e biodiversitetit shquhet Vend Gjuetia e rëndësisë së veçantë "Blinaja", me një llojllojshmëri të madhe të faunës. Ky rezervat shtrihet në një sipërfaqe prej 2795ha. Llojet kryesore të faunës së egër në Blinajë janë: Derri i egër (Sus scrofa) - me rreth 500 krerë, Dreri i kuq (Cervus elaphus) - rreth 150 krerë, Dreri i murrmë (Dama dama) - rreth 100 krerë, Kaprolli (Capreolus capreolus) - rreth 170 krerë. Lloje tjera prezentë janë edhe Vjedulla (Meles meles), Shqarthi i ahut (Martes sp.), Shqarthi i pishës evropiane (Martes sp.), Lepuri (Lepus europeus), Korbi (Corvus corax), Laraska (Pica pica), Shqiponja minjë ngrënëse (Buteo buteo), Rosa e egër (Anas querquerdula), Macja e egër (Felis sylvestris), Ketri (Sciurus vulgaris), etj.

2.5 Të dhënat mbi ekonominë lokale

Komuna e Lipjanit me shtrirjen gjeografike që ka dhe me resurset natyrore ka një potencial të madh për zhvillim ekonomik.

Në Komunën e Lipjanit veprimtaritë kryesore sipas bizneseve që operojnë janë tregtia , transporti, prodhimi, ndërtimtaria, hoteleria dhe të tjera. Shumica e bizneseve janë të orientuara në tregti që në përqindje sillet rreth 50%, transporti me 17.6%, prodhimi 8.7%, ndërtimtaria 10%, hoteleria me 7.0% të tjera me 10.4%.

Meqenëse Komuna e Lipjanit posedon në pronësi të veten sipërfaqe relativisht të mëdha të tokës, kjo i mundëson komunës investime të përbashkëta me partneritetin publiko-privat. Në këtë kuptim komuna ka shpallur tri zona ekonomike: Zona ekonomike në fshatin Konjuh, Zona ekonomike- parku industrial në zonën kadastrale në Qylagë (562,456m^2) dhe Zona Ekonomike në Babush.

Në zhvillimin ekonomik të Komunës së Lipjanit një ndikim të madh ka edhe turizmi, pasi siq dihet në Komunën e Lipjanit ndodhen disa atraksione turistike siq janë: Shpella e Gadimes, lokaliteti i Janjevës si vendbanim i vjetër, ujërat termale në fshatin Baicë, pylli i mbrojtur "Blinaja", gryka e Shalës, Zona e Interesit të Veçantë "Shtabi i Përgjithshëm i UÇK-ës Kleçkë dhe Divjakë" etj.

Tabela 3: Bizneset sipas komunave, ARBK

	Biznes individual	Kompani e huaj	Kooperativa bujqesore	Ndrmarrje publike	Ndërmarrje shoqërore	Ortakëri	Ortakëri e përgjithsme	Shoqri aksionare	Sh.p.k	Total
Lipjan	3,750	22	2	-	1	1	104	3	636	4519

2.6 Bujqësia

Bujqësia është degë shumë e rendësishme e zhvillimit të komunës dhe luan një rol të rëndësishëm në mirëqenien e popullatës në Komunën e Lipjanit.

Sipërfaqja e përgjithshme e territorit të Komunës së Lipjanit është 33849.035 ha. Struktura e sipërfaqeve është relativisht e përshtatshme meqenëse në tokat bujqësore bëjnë pjesë më tepër se 60% nga sipërfaqet e përgjithshme të territorit të komunës, gjersa në ato pyjore rreth 33.51% e në tokat e paplleshme 6.26%.

Sipas regjistrimit të bujqësisë ASK 2014, numri i ekonomive bujqësore në Komunën e Lipjanit është 6,221, sipërfaqja e shfrytëzuar e tokës bujqësore është 18,547 ha, numri i njësive blegtorale është 10,360.

Prej kulturave bujqësore që kultivohen në Komunën e Lipjanit dominojnë : drithërat dhe perimkulturat.

Në tabelën më poshtë jepet struktura e sipërfaqeve bujqësore në Komunën e Lipjanit.

Tabela 4: Struktura e kultivimit të sipërfaqeve bujqësore

Ara sipërfaqja e shfrytëzuar e tokës bujqësore/ha	**18,547.41 ha**
Ara	10,304.87 ha
Kopshte	38.7 ha
Livadhe dhe kullosa	8,091.37 ha
Djerrina	359.88 ha
Toka pyjore	1,790.12 ha
Toka jobujqësore	852.49 ha

2.7 Turizmi lokal

Qyteti i Lipjanit ka potencial të madh të turizmit të bazuar kryesisht në vlerat e natyrës, por edhe kulturore siq janë; rezervati "Blinaja", peisazhet e grykës Shalë-Kleçkë dhe vargmalet e Zhegovcit, lokaliteti i Janjevës etj. Monumentet e trashëgimisë natyrore dhe kulturore, paraqesin pikat e atraksioneve turistike.

"Shpella e Mermertë" në Gadime si monument natyror paraqet një atraksion të veçantë kombëtar dhe ndërkombëtar dhe gjendet në afërsi të Lipjanit, pranë rrugës Prishtinë-Ferizaj në fshatin Gadime e Ulët, Shpella e Mermertë quhet ngase është e ndërtuar në shkëmbinjtë të mermerit dhe është një ndër shpellat më të bukura jo vetëm në Kosovë, por edhe në Ballkan e më gjërë. Në këtë shpellë paraqiten të gjitha llojet e stolive, stalagmite dhe stalaktite, në forma dhe madhësi të ndryshme, e posaçërisht prania e Aragoniteve.

Mbajtja e orëve letrare "Shtjefën Gjeqovi" si dhe monumente dhe objekte tjera e bëjnë Janjevën një lokalitet të shkëlqyeshëm turistik.

Turizmi rural është i lidhur me zhvillimin e bujqësisë dhe blegtorisë. Në zonat e larta ka edhe fermer të zhvilluar të cilët mund të ofrojnë shërbime të akomodimit duke dhënë me qira dhoma ose shtëpi të vogla për ata që dëshirojnë të shfrytëzojnë shërbimet cilësore të bujqësisë dhe blegtorisë, natyrës dhe gjahut.

2.8 Arsimi

Drejtoria Komunale e Arsimit e ushtron mbikëqyrjen profesionale pedagogjike mbi institucionet e arsimit-edukimit, kopshtet e fëmijëve, arsimit parafillor, fillor, arsimit të mesëm të ulët dhe arsimit të mesëm të lartë në Komunën e Lipjanit.

Niveli i arsimimit në Komunën e Lipjanit, karakterizohet sipas këtyre të dhënave:

- Pa shkollë/fillore e papërfunduar 12.26%
- Fillore e mesme e paperfunduar 29.43 %
- Me shkollë të mesme 49.72%
- Me shkollë të lartë 7.22 %
- Përgatitje superiore 1.37%

Tabela 5: Numri i nxënësve sipas niveleve të shkollimit, ASK 2020/21

Numri i nxënësve sipas niveleve të shkollimit				
Parashkollorë	Parafillor	Fillor-mesëm i ulët	Mesëm i lartë	Gjithsej
118	814	8,538	2585	12,055
Numri i mësimdhënësve sipas niveleve				
Parashkollorë	Parafillor dhe Fillor-mesëm i ulët		Mesëm i lartë	Gjithsej
19	678		121	818

Struktura e rrjetit dhe niveleve shkollore - Përbërja e rrjetit dhe niveleve shkollore komunale në Lipjan, ka shtrirje gjithpërfshirëse në të gjitha vendbanimet. Struktura e niveleve është 0,1,2 dhe 3. Komuna e Lipjanit ka gjithsej 28 institucione edukativo-arsimore amë me 33 paralele të ndara fizike, 30 në gjuhën shqipe dhe 3 në gjuhën serbe. Gjithsej shkolla të mesme janë Gjimnazi "Ulpiana" në Lipjan me paralele të ndara në Shalë dhe Gadime, si dhe Shkolla e Mesme Profesionale " Adem Gllavica në Lipjan.

Në kuadër të 28 institucioneve, kemi edhe shkollën speciale për nivelet e shkollimit 1,2 dhe 3 në Shtëpinë Korrektuese, QEA "Mehmet Akif" në Banullë, Qendra trajnuese në kuadër të SHMP" Adem Gllavica" – Norges Vel, si dhe Kampusin e UBT-së".
Në komunë funksionojnë dy Qerdhe, një në gjuhën shqipe dhe një në gjuhën serbe, që të dyja funksionojnë në qytetin e Lipjanit.

2.9 Shëndetësia

Organizimi i Kujdesit parësor shëndetësor në Lipjan bëhet në përputhshmëri të plotë me rregullativën ligjore të Ministrisë së Shëndetësisë sipas Konceptit të Mjëksësië Familjare. Bartës kryesor i këtij koncepti është Mjeku Familjar dhe Institucionet e Kujdesit parësor Shëndetësor sic janë Qendra Kryesore e Mjekësisë Familjare (QKMF), Qendrat e Mjekësisë Familajre (QMF) dhe Ambulanta e Mjekësisë Familjare (AMF).

Kujdesi Parësor Shëndetësor në Komunën e Lipjanit është i organizuar përmes 12 institucioneve të KPSHsë që përfshijnë: Qendra Kryesore e Mjekësisë Familjare (QKMF) – institucioni themelor i KPSH, Qendrat e Mjekësisë Familjare (QMF) - si njësi përbërëse të

QKMF, Ambulantat e Mjekësisë Familjare (AMF) – si njësi përbërëse të QMF-së. Ndërsa rrjeti i këtyre institucioneve të Kujdesit Parësorë Shëndetësor përbëhet nga: 1 QKMF në qytetin e Lipjanit; 4 QMF– Shalë, Magurë, Gadime dhe Janjevë; 7 AMF - Kraishtë, Dobrajë e Madhe, Rubovc, Banullë, Babush i Muhaxherëve, Smallushë dhe Sllovi.

Tabela 6: Stafi i angazhuar në Institucionet e Kujdesit Parësor Shëndetësor të Komunës së Lipjanit

Stafi	Specialist të MF	Doktor të mjekësisë	Specialist të pediatrisë	Specialist të gjinekologjisë	Specialist të stomatologjisë	Mami	Teknik të farmacisë	Teknik të stomatologjisë	Infermierë	Teknik të laboratorit
Nr	25	18	2	2	5	5	4	4	98	12

Tabela 7: Vizitat në kujdesin parësor shëndetësor në Lipjan, ASK-statistikat e shëndetësisë 2021

Lloji vizitës	Mjekësia familjare	Intervenime-shërbime	Laboratori	Shërbime stomatolgu
Numri	17,6945	12,9730	17,238	8,820

Në Komunën e Lipjanit veprimtarinë e kujdesit shëndetësorë e realizojnë edhe një numër i barnatoreve dhe ordinancave private, të cilat ofrojë shërbime të pediatrisë, kardiologjisë, gjinekologjisë, stomatologjisë, laboratorit, mjekësisë familjare, ortopedisë, fizioterapisë, kirurgji ambulantore, dermatologji dhe shërbime të ngjashme specialistike.

2.10 Administrata publike

Sipas Statutit të Komunës së Lipjanit, organet e komunës janë: Kuvendi i Komunës- organi më i lartë i Komunës dhe Kryetari i Komunës-organi ekzekutiv i Komunës.

Kuvendi i Komunës udhëhiqet nga Kryesuesi i Kuvendit, kuvendi përbëhet nga 31 anëtarë, kurse organi ekzekutiv udhëhiqet nga Kryetari i Komunës, ka dy nënkryetar dhe 13 Drejtor që udhëheqin drejtoratet përkatëse.

Administrata komunale përbëhet nga Zyra e Kryetarit të Komunës, Drejtoratet Komunale, Zyra e personelit dhe Njësia për Auditimin e brendshëm. Drejtoratet komunale janë 13.

Në vazhdim jepet organogrami i komunës së Lipjanit. Komuna me akt emërim e ka të caktuar edhe zyrtarin për menaxhimin e mbeturinave.

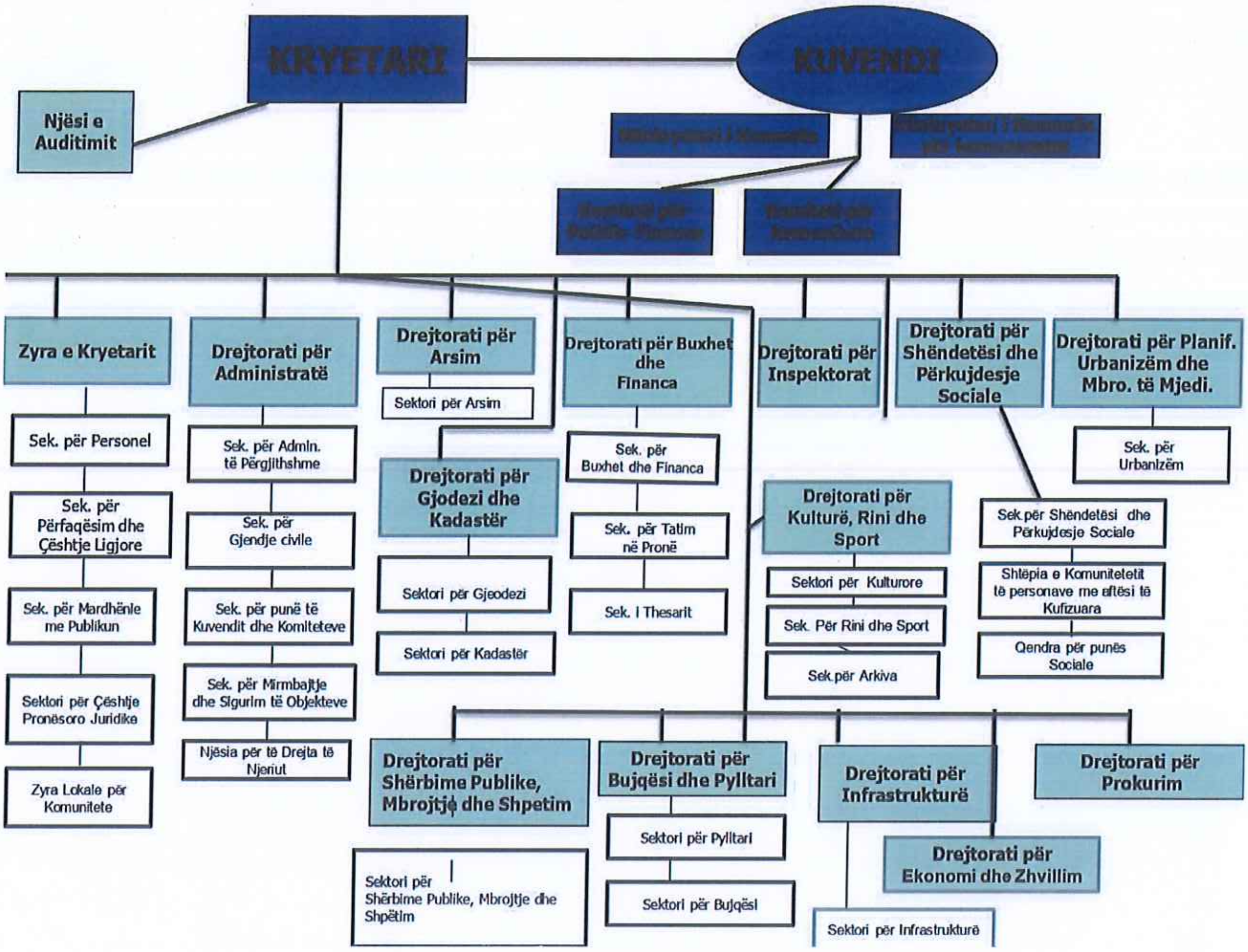

Figura 1. Struktura organizative e Administratës Komunale në Lipjan

2.11 Dokumentet relevante komunale

Planet dhe dokumentet strategjike të Komunës së Lipjanit të përshkruara në vijim, përveç tjerash rregullojnë dhe trajtojnë aspektet e MM:

- **Plani zhvillimor i Komunës së Lipjanit 2013-2023** - është dokument strategjik për një zhvillim të qëndrueshëm të Komunës së Lipjanit, përmes shfrytëzimit racional të resurseve, ruajtjen e vlerave natyrore dhe hapsirës, harmonizimin me kërkesat sociale, ekonomike dhe mjedisore.
- **Strategjia e Zhvillimit Ekonomik Lokal**- si qëllim kryesor e ka përmirësimin e mirëqenies sociale të qyetetarëve të Komunës së Lipjanit, përmes avansimit të kushteve të zhvillimit të biznesit, lehtësimit të shërbimeve administrative, përmirësimin e infrastrukturës, adresimin e taksave etj.
- **Rregullorja për Manaxhimin e Mbeturinave në territorin e Komunës** - e cila ka për qëllim që të rregulloj sistemin e ofrimit të shërbimit të mbledhjes së mbeturinave komunale si dhe aspektet tjera operative dhe financiare.
- **Plani Lokal i Veprimit në Mjedis**

3 Gjendja ekzistuese

3.1 Të dhënat për mbeturina në Komunën e Lipjanit

Gjenerimi dhe kompozicioni i mbeturinave

Nga analizimi dhe përpunimi i të dhënave të raporteve nga komuna dhe operatori për mbledhjen dhe transportin e mbeturinave komunale KRM "Pastrimi" Sh. A. (tutje operatori) është siguruar një bazë solide e të dhënave për të nxjerrë një rezultat të besueshëm të nivelit të gjenerimit të mbeturinave komunale gjatë vitit 2021. Duhet të cekim se këto të dhëna nuk mjaftojnë për të siguruar një pasqyrë të kompozicionit të mbeturinave në nivel të komunës.

Megjithatë bazuar në të dhënat e siguruara nga raportet e komunës dhe operatorit prej sasisë totale të mbeturinave të grumbulluara mund të llogaritet një gjenerim mesatar i mbeturinave për banorë në nivel të Komunës së Lipjanit. Kështu nga 13,053 ton mbeturina komunale të grumbulluara në Komunën e Lipjanit për vitin 2021, si dhe numrin e banorëve të shërbyer që është vlerësuar në 53,614 banorë, rezulton se gjenerimi i mbeturinave komunale për kokë banori në Komunën e Lipjanit për vitin 2021 të jetë në 243.5 kg/banor/vit.

Tabela 8: Bilanci i mbeturinave komunale në Komunën e Lipjanit

Bilanci i mbeturinave komunale							
Kategoria	Mënyra e përcaktimit të sasisë	Mbeturinat e grumbulluara			Mbeturinat e dorëzuara		
		Nga operatorët e grumbullimit	Nga riciklues it	Nga deponitë ilegale	Mbeturinat e ricikluara	Mbeturinat e tregtuara	Mbeturinat e deponuara
Mbeturina mikse komunale	Peshim	13,053 t					13,053 t
Total:		**13,053 t**					**13,053 t**

3.2 Shërbimi i grumbullimit dhe transportit të mbeturinave

Operatorët e shërbimit të grumbullimit dhe transportit

Aktualisht shërbimi i grumbullimit dhe transportit të mbeturinave në tërë teritorin e Komunës së Lipjanit ofrohet nga operatori KRM "Pastrimi" Sh.A., njësia në Lipjan. Ky operator grumbllon mbeturinat nga ekonomitë familjare, bizneset dhe institucionet në komunë dhe i transporton në deponinë sanitare rajonale në Mirash.

Tabela 9: Operatorët e mbeturinave nën përgjegjësi komunale

Operatorët e mbeturinave nën përgjegjësi komunale				
Emri i operatorit (biznesit)	Forma e pronësisë	Kategoria e menaxhuar e mbeturinave	Mbulimi me shërbim[1] %	Statusi i kontraktimit (po/jo)
KRM "Pastrimi" Sh.A	Publike	Mbeturina komunale	93.1%	Po

[1] Mbulimi me shërbim është dhënë vetëm për EF

Mbulimi me shërbim

Shërbimi themelor që komuna dhe operatori aktualisht e ofrojnë për qytetarët është mbledhja, transporti dhe deponimi përfundimtar në deponi sanitare të mbeturinave komunale.

Mbulimi me shërbim të mbledhjes së mbeturinave për ekonomitë familjare deri në fund të vitit 2021 në Komunën e Lipjanit ka arritur në 93.1%. Ndërkaq sa i përket mbulimit me shërbim për bizneset ajo ka arritur në 61.6%, rrespektivisht 79.2% për institucione.

Tabela 10: Mbulimi me shërbim në territorin e komunës

Mbulimi me shërbim në territorin e komunës						
Emri i operatorit	Numri i EF[2]	Numri i EF të shërbyera	Numri i bizneseve aktive	Numri i bizneseve të shërbyera	Numri i institucioneve	Numri i institucioneve të shërbyera
KRM Pastrimi SH.A.	9,497	8,839	3,076	1,895	96	76

Mbulimi me shërbim të mbledhjes së mbeturinave komunale në të gjitha lokalitetet e Komunës së Lipjanit është dhënë në tabelën në vijim (tab. 11). Deri më tani në Komunën e Lipjanit nuk është vendosur ndonjë infrastrukturë e ndarjes së mbeturinave në burim. Andaj, e gjithë sasia e mbeturinave që gjenerohet hudhet direkt (në mënyrë të pandarë) në kontejnerë të përbashkët në zonën urbane dhe në kontejnerë familjarë në zonat rurale dhe dërgohet në deponinë e Mirashit.

***Tabela 11:* Mbulimi i ofrimit të shërbimit për EF sipas vendbanimit**

Mbulimi i ofrimit të shërbimit për EF sipas vendbanimit				
Nr.	Vendbanimi	Numri i EF	Numri EF të shërbyera	Mbulimi me shërbim %
1	Akllap	108	28	26%
2	Babush i Muhaxherve	214	102	48%
3	Baic	141	98	70%
4	Banullë	286	158	55%
5	Bregi I Zi	74	37	50%
6	Bujan	105	44	42%
7	Brus	46		0%
8	Bukovicë	1		0%
9	Divlakë	10		0%
10	Dobraj e Madhe	358	136	38%
11	Dobraj e Vogël	33	4	12%
12	Gadime e Epërme	438	196	45%
13	Gadime e Ulët	539	256	47%
14	Zllakuqan	39	11	28%
15	Gllanic	9	2	22%
16	Gllavicë	41	17	41%
17	Gllogoc	240	88	37%
18	Grackë e Vjetër	45	37	82%

[2] Regjistrimi i popullsisë, ASK-2011

19	Grack e Vogël	68	47	69%
20	Gumnasellë	183	78	43%
21	Hallaq i Madh	62	18	29%
22	Hallaq I Vogël	108	62	57%
23	Hanrovc	8		0%
24	Janjevë	401	102	25%
25	Kleçkë	23		0%
26	Kojskë	62	23	37%
27	Konjuh	114	90	79%
28	Kraishtë	214	65	30%
29	Krojmir	217	75	35%
30	Leletiq	58	20	34%
31	Lipjan	1378	1893	137%
32	Lagjja e Hashanve	?	11	
33	Lagjja e Re 1	?	41	
34	Lagjja e Re 2	?	16	
35	Llugë	48	17	35%
36	Llugaxhi	196	112	57%
37	Magure	289	125	43%
38	Marevc	47	21	45%
39	Medvec	198	35	18%
40	Mirenë	75	45	60%
41	Okosnicë	1		0%
42	Plitkoviq	7		0%
43	Poturoc	117	38	32%
44	Qollopek	49	20	41%
45	Qylagë	148	46	31%
46	Resinoc	109	49	45%
47	Ribar I Madh	347	138	40%
48	Ribar I Vogël	104	23	22%
49	Rubofc	131	46	35%
50	Rufc I Ri	86	57	66%
51	Rufc I Vjetër	159	39	25%
52	Shalë	367	163	44%
53	Shisharkë	0		
54	Sllovi	561	171	30%
55	Smallushë	190	72	38%
56	Teqe	30		0%
57	Terbuc	4		0%
58	Topliqan-Jeta e Re	239	163	68%
59	Torinë	111	44	40%
60	Vershec	135	78	58%
61	Vogaqicë	0		
62	Vrellë	19		0%
63	Vrell e Goleshit	37	22	59%
64	Varigoc	31	8	26%
Gjithsej		**9419**	**5287**	**56%**

Tipologjia e ofrimit të shërbimit:

Ofrimi i shërbimit të mbledhjes së mbeturinave në Komunën e Lipjanit është i organizuar në tri zona: zonën urbane, zonën periurbane dhe në zonën rurale. Në tabelën në vijim është dhënë tipologjia dhe frekuenca aktuale e ofrimit të shërbimit të mbledhjes së mbeturinave në Komunën e Lipjanit.

Tabela 12: *Tipologjia dhe frekuenca e ofrimit të shërbimit*

Tipologjia dhe frekuenca e ofrimit të shërbimit				
Vendbanimi	EF të shërbyera derë më derë %	Frekuenca e shërbimit	EF të shërbyera me shporta / kontejnerë të përbashkët %	Frekuenca e shërbimit
Zona urbane qendra[3]	80%	7/7	20	1/7
Zona periurbane[4]	100%	1/7	-	-
Zona rurale	100%	1/7	-	-

Asetet e hudhjes, grumbullimit dhe transportit të mbeturinave komunale:

Në tabelën në vijim janë listuar të gjitha asetet që janë në përdorim në Komunën e Lipjanit, në funksion të hudhjes, grumbullimit dhe transportit të mbeturinave komunale.

Tabela 13: *Pajisjet për hudhjen dhe grumbullimin e mbeturinave*

Pajisjet për hudhjen dhe grumbullimin e mbeturinave				
Lloji i kontejnerit	Numri	Gjendje të mire %	Gjendje funksionale %	Gjendje jo të mire %
Shporta 120 l	6550	50%	25	25%
Shporta 240 l	6	100%	-	-
Kontejnerë 1.1 m3 metalik	430	45%	20%	30%
Kontejnerë 7.1 m3	23	100%	-	-

Ndërkaq, në tabelën në vijim është dhënë numri dhe lloji i pajisjeve për grumbullimin dhe transportin e mbeturinave komunale.

Tabela 14: *Pajisjet për grumbullim dhe transport të mbeturinave*

Pajisjet për grumbullim dhe transport të mbeturinave					
Brendi	Tipi	Kapaciteti ton apo m3	Viti i prodhimit	Targat	Gjendja (e mirë /funksionale/e keqe)
Isuzi	kompaktor	1.1	2018	01-352-PG	Mirë
Isuzi	kompaktor	1.1	2018	01-319-LT	Mirë
Mercedes	kompaktor	1.1	-	01-317-OF	Funksionale
Mercedes	kompaktor	1.1	-	01-683-QI	Funksionale
Ford	kompaktor	1.1	-		Keqe

[3] Ndërtesa shumëkatëshe me banim kolektiv
[4] Banim rezidenciale me shtëpi individuale

Mitsubishi	kompaktor	1.1	-		Funksionale
Mercedes	kompaktor	7	-		Funksionale
Reno	kompaktor	1.1	-		
Fiat	Ngarkues (bager)			01-722-JM	Keqe
Skip cat	Ngarkues (bager)				
Ferguson	Traktor	IMT-539	-	?	Funksionale
Mercedes	Kompaktor	14	-	01-367-OA	Keqe

3.3 Rishikimi i implementimit të planit

Komuna e Lipjanit në planin aktual të menaxhimit të mbeturinave 2017-2022, ka pasur 6 objektiva kryesorë, si: hartimi i kuadrit ligjor për MM, konsolidimi i shërbimit, nxitja e iniciativave për minimizimin e gjenerimit të mbeturinave, rritja e nivelit të arkëtimit, mbledhja e ndarë e mbeturinave në fraksione të caktuara, si dhe eliminimi i deponive ilegale.

Në tabelën në vijim janë pasqyruar më detajisht objektivat e planit, treguesit e suksesit, caqet e planifikuara, realizimin e tyre, si dhe janë dhënë komentet konkrete për secilin objektiv.

Ky rishikim i PKMM aktual, duhet të na shërbej si një mësim dhe si orientim për hartimin e PKMM në vijim, me qëllim që të adresohen qartë rrethanat dhe arsyet që kan ndikuar në mospërmbushjen e objektivave.

Tabela 15: *Pasqyra e realizimit të objektivave të PKMM aktual*

Pasqyra e realizimit të objektivave të PKMM aktual						
	Objektiva e MM	Treguesi i performancës	Caku	Realizimi	Favotshëm / pafavorshëm	Koment
1	Grumbullimi i mbeturinave	%	90%	93%	Favorshëm	
2	Ndarja e mbeturinave në burim	%	50%	0%	Pafavorshëm	Mungesa e infrastrukturës
3	Trajtimi i mbeturinave	%	40%	0%	Pafavorshëm	Mungesa e infrastrukturës
4	Deponimi i mbeturinave	%	60%	100%	Pafavorshëm	Mungesa e infrastrukturës
5	Sasia e biodegradueshme e hedhura në mbeturinat komunale	%	40%	100%	Pafavorshëm	
6	Hartimi i databazës		1	0	Pafavorshëm	

Përpos mbulimit me shërbim treguesit tjerët të objektivave të planit nuk janë realizuar si psh ndarja në burim, riciklimi dhe devijimi i mbeturinave nga deponija. Arsyet e kësaj mospërmbushje kanë të bëjnë me mungesën e infrastrukturës si dhe zbatimin e dobët të projekteve. Poashtu edhe caqet e planit munden të konsiderohen si jorealisht optimiste meqë nuk janë bazuar në kapacitetet reale dhe nuk i kanë adresuar rreziqet e mospërmbushjes.

3.4 Performance e shërbimit

Efikasiteti i stafit të ofruesit të shërbimeve:

Cilësia e shërbimit dhe qëndrueshmëria e ofrimit të shërbimit mund të cungohen rëndë nëse shërbimet nuk ofrohen në një mënyrë ekonomike dhe me kosto efektive. Ofrimi i shërbimeve joefikase është pengesë kryesore zhvillimore e cila duhet të adresohet.

Kostot e grumbullimit të mbeturinave ndryshojnë ndjeshëm në varësi të nivelit dhe tipologjisë së ofrimit të shërbimeve. Prandaj, efikasiteti i kostos matet dhe vlerësohet në lidhje me vlerësimin e kostos kur përcaktohet niveli i tarifës së shërbimit.

Stafi i angazhuar në MM përfshin stafin direkt të përfshirë në operime si dhe stafin indirekt dhe administrativ të cilët i mbështesin ofrimin e shërbimit të MM. Stafi paraqet rreth 50% të shpenzimeve operative prandaj si i tillë është shumë me interes të përcillet dhe të tentohet përmirësimi i efikasitetit të tij.

***Tabela 16:** Efikasiteti i stafit të shërbimeve të MM*

Efikasiteti i stafit të shërbimeve të MM	
Kategoria	**Numri i stafit**
Stafi direkt	
Kryepunëtorë	2
Shoferë	11
Punëtorë	36
Total staf direkt:	49
Staf indirekt dhe administrativ	
Drejtorët e bordit	1
Menaxhmenti i lartë[5]	1
Zyrtarë të rangut të mesëm	4
Staf teknik	1
Zyrtarë të rangut fillestar	4
Staf tjetër	5
Total staf indirekt dhe administrative:	16
Total staf të MM	65
Mbeturina të grumbulluara (2021)	13,053 t
Efikasiteti i stafit / ton mbeturina të grumbulluara	4.9
EF të shërbyera	8,839
Efikasiteti i stafit / EF të shërbyera	7.4

[5] KE, ZKF, drejtorët e departamenteve, dhe pozita tjera të larta.

Performanca e aseteve të grumbullimit dhe transportit:

Asetet komunale për menaxhim të mbeturinave që tregojnë një efikasitet të kënaqshëm në realizimin e shërbimit për çka janë të dedikuar, janë mjeti elementar për arritjen e përmbushjes së objektivave të një komune lidhur me menaxhimin e mbeturinave.

Asete komunale janë të gjitha pajisjet të cilat janë në pronësi të komunës apo janë në pronësi të kompanisë publike (në të cilën komuna ka pronësi). Sa më e lartë performanca e aseteve aq më e vogël do të jetë kostoja e ofrimit të shërbimit të hudhjes, mbledhjes dhe transportit të mbeturinave. Duhet bëhet analizë e rregullt e shfrytëzimit sa më racional të aseteve, shpenzimet e naftës, amortizimin e makinerisë etj., që nëse na dalin si tregues të pafavorshëm, atëherë kjo imponon nevojën që të analizohen dështimet operacionale si zonimi, mungesa e stacionit transfer të mbeturinave etj.

Tabela 17: *Performanca e grumbullimit dhe transportit të mbeturinave*

Performanca e grumbullimit dhe transportit të mbeturinave	
Kategoria	**Performanca**
Kamionët në operim	9
Kapaciteti maksimal operues (ton)	29 ton
Mbeturinat e Grumbulluara (ton/vit)	13,053.12 ton
Xhiro (xhiro/vit)	NA
Kilometrazhi (km/vit)	NA
Konsumi i naftës (l/vit)	10,036.45 l
Efikasiteti i Shfrytëzimit %	
Efikasiteti i shfrytëzimit të kamionëve	100%
Konsumi i naftës l/100km	NA
Konsumi i naftës l/ton	NA

3.5 Performanca financiare e MM

3.5.1 Shpenzimet e shërbimit të MM

Shpenzimet janë ndarë në shpenzime të pagave, shpenzime të materialit direkt dhe shpenzimet indirekte dhe administrative.

Shpenzimet e materialit direkt përfshijnë zërat si nafta, pagesa e deponisë, mirëmbajtja dhe riparimet e kamionëve dhe kontejnerëve, regjistrimi i kamionëve, etj.

Shpenzimet indirekte dhe administrative përfshijnë zërat si: tatimi mbi fitimin; tatimi mbi pronë; sigurimi; shërbime komunale; kostot e komunikimit; kostot e trajnimit; shpenzimet e përfaqësimit; qeraja; kostot e transportit; të konsumueshme dhe shpenzime të tjera administrative.

Tabela 18. *Shpenzimet e shërbimit të MM*

Shpenzimet e shërbimit të MM		
Kategoria e kostove dhe shpenzimeve	**Kostot (€/vjet)**	**Pjesëmarrja %**
Shpenzimet e pagave	260,022.00	47%
Shpenzimet e materialit direkt[6]	174,602.97	31%
Shpenzimet indirekte dhe administrative	122,844.44	22%
Amortizimi	/	/
Total:	557,469.41	100%

3.5.2 Të hyrat dhe arkëtimi i ofrimit të shërbimeve të MM

Të hyrat nga arkëtimi i ofrimit të shërbimit të MM iu referohen të hyrave operative primare dhe sekondare.

Tabela 19: *Të hyrat dhe arkëtimi i ofrimit të shërbimeve të MM*

Të hyrat dhe arkëtimi i ofrimit të shërbimeve të MM		
	Të hyrat	**Arkëtimi**
Të hyrat operative		
-Amvisëritë	459,081.90	417,927.25
-Bizneset	47,815.40	42,050.72
-Institucionet	1,689.84	218.76
-Nga shërbimet tjera të kontraktuara	/	/
Total:	**508,587.14**	**460,196.73**

3.5.3 Mbulimi i kostove dhe efikasiteti i operimit

Në tabelën në vijim është pasqyruar hapi final që është krahasimi i kostove dhe të hyrave si dhe kalkulimi i treguesve përfundimtar të performancës si në tabelën në vijim. Nga tabela mundet të konkludohet se të hyrat e shërbimeve nuk i mbulojnë kostot e shërbimit dhe se nevojiten të rishikohen tarifat si dhe të shkurtohen kostot përmes përmirësimit të efikasitetit operativ

Tabela 20: *Mbulimi i kostove dhe efikasiteti i operimit*

Mbulimi i kostove dhe efikasiteti i operimit	
Kostot e MM	557,469.41
Të hyrat e MM	508,587.14
Arkëtimi	460,196.73
Shkalla e mbulimit faturim %	85.3 %
Shkalla e mbulimit arkëtim %	90.49%
Kosto për ton të mbeturinave	42.7 €/ton

[6] Nafta, pagesa e deponisë, mirëmbajtja dhe riparimet e kamionëve dhe kontejnerëve, regjistrimi i kamionëve, etj.

3.6 Infrastruktura për ndarje, riciklim dhe deponim të mbeturinave

Qendrat e transferit dhe të riciklimit

Komuna e Lipjanit nuk ka infrastrukturë të ndërtuar të stacionit të transferit të mbeturinave. Kështu që sasia e mbeturinave të grumbulluara nga operatori dërgohet për deponim në deponinë sanitare rajonale në Mirash. Në Komunën e Lipjanit operojnë disa grumbullues joformal të mbeturinave, kryesisht: metalit, plastikës-najllonit, letrës-kartonit, me qëllim të shitjes së këtyre materialeve tek operatorët e brendshëm që merren me riciklimin e tyre apo edhe i eksportojnë jashtë vendit.

Deponia

Komuna e Lipjanit nuk menaxhon me deponi të mbeturinave. E gjithë sasia e mbeturinave komunale që grumbullohen nga operatori në territorin e komunës drejtëpërdrejtë dërgohen për deponim në deponinë sanitare rajonale në Mirash.

3.7 Menaxhimi i kategorive tjera të mbeturinave

- *Menaxhimi i mbeturinave të vëllimshme*

Nuk ka ndonjë organizim të mirëfillt të menaxhimit të kësaj kategorie të mbeturinave. Për pasojë këto mbeturina përfundojnë të hudhura dhe të patrajtuara deri më tani.

- *Menaxhimi i mbeturinave nga ndërtim demolimi*

Komuna e Lipjanit e ka caktuar lokacionin për deponimin e mbeturinave të konstruktim-demolimit të objekteve. Mirëpo, për shkak se deri më tani ende nuk është funksionalizuar ky lokacion, kjo kategori e mbeturinave vazhdon të mbetet e patrajtuar dhe vërejmë se kemi hudhje të këtyre mbeturinave në vende të ndryshme pa asnjë kriter. Zakonisht hudhja e këtyre mbeturinave bëhet shkaktar që në atë lokacion gradualisht të hudhen edhe mbeturina tjera duke krijuar kështu një deponi ilegale. Andaj, në të ardhmen kjo situate duhet të trajtohet me prioritet dhe t'i bëhet një zgjidhje adekuate kësaj kategorie të mbeturinave.

- *Menaxhimi i mbeturinave shtazore*

Menaxhimi i mbeturinave shtazore është një sfidë në vete për komunën. Megjithëse sipas legjislacionit në fuqi kjo kategori e mbeturinave nuk është përgjegjësi e drejtëpërdrejtë e komunave, aktiviteti ndodhë në territorin e komunës dhe nga keqmenaxhimi i këtyre mbeturinave atakohet mjedisi dhe shëndeti i qytetarëve. Forma aktuale e trajtimit të mbetruinave shtazore nga Agjencia e Veterinës dhe Ushqimit (AVUK), është përmes kontraktimit të një operatori i cili e bën groposjen dhe dezinfektimin e zonës ku groposen kafshët e ngordhura, kur paraqiten sëmundje të kafshëve shtëpiake. Mirëpo, problemi qëndron me mbeturinat nga burime tjera siq janë: therrtoret, mbetjet shtazore që hudhen

nga familjet, ngordhjet e qenëve endacak etj., të cilat në mungesë të një sistemi për menaxhimin e tyre fatkeqësisht përfundojnë gjithandej.

- *Menaxhimi i mbeturinave medicinale*

Mbeturinat e kujdesit shëndetësorë që gjenerohen në Komunën e Lipjanit nga institucionet publike (QKMF dhe AMF), grumbullohen nga operatori i kontraktuar. Një pjesë e këtyre mbeturinave dërgohen për trajtim të mëtutjeshm në sterilizatorin e vendosur në QKUK, kurse pjesa tjetër i nënshtrohet procesit të asgjësimit. Ndërkaq, për mbeturinat që gjenerohen nga operatorët privat të kujdesit shëndetësor nuk ka ndonjë të dhënë të saktë se si qëndron menaxhimi i tyre. Sipas legjislacionit në fuqi këto institucione janë të obliguara që të kenë kontratë me operatorë të licencuar për menaxhimin e mbeturinave të kujdesit shëndetësorë.

- *Menaxhimi i kategorive tjera të mbeturinave*

Për kategoritë tjera të mbeturinave që gjenerohen në Komunën e Lipjanit, siq janë: bateritë, vajrat mbeturinë, mbeturinat nga pajisjet elektrike dhe elektronike, nuk ka ndonjë të dhënë se si qëndron gjendja e tyre. Andaj, është e domodoshme që në të ardhmen të hulumtohet gjendja dhe të adresohet zgjidhja e menaxhimit të këtyre mbeturinave të dëmshme për mjedisin.

4.Objektivat e MM dhe plani operacional

4.1 Vizioni i MM

Komuna e Lipjanit është një komunë e cila promovon menaxhimin e qëndrueshëm të mbeturinave të bazuar në parimet e ekonomisë qarkore me synim mbrojtjen e mjedisit, prezervimin e resurseve natyrore dhe zhvillimit ekonomik lokal!

Komuna e Lipjanit synon që të ofrojë shërbime të menaxhimit të mbeturinave gjithë qytetarëve të saj. Krahas këtij veprimi komuna synon që të ngrisë kualitetin e shërbimeve duke bashkëpunuar më qytetarët e saj dhe akterët tjerë relevant.

Duke promovuar konceptin 3R dmth zvogëlim, ripërdorim, dhe riciklim komuna synon që gradualisht të fillojë të ndajë mbeturinat (nga ekonomi familjare, tek shkollat dhe institucionet, dhe biznese), të edukojë qytetarët rreth përfitimeve për ndarje të mbeturinave dhe të krijojë infrastrukturë për zhvillim ekonomik lokal, pra të krijojë mundësi qytetarëve që të krijojnë biznese financiarisht të qëndrueshme në sektor. Përfundimisht, komuna synon që të krijojë një mjedis më të pastër për qytetarët e saj, gjë që do të ndikonte në ngritjen e mirëqenies për qytetarë.

4.2 Objektivat dhe caqet e MM

Formati i standardizuar i PKMM përmban pesë objektiva të paraqitur në tabelën e në vijim:

Tabela 16: Lista e propozuar e objektivave të planit

Numri objektivit	Emërtimi
Objektivi 1	Parandalimi dhe minimizimi i gjenerimit të mbeturinave
Objektivi 2	Ripërdorimi dhe riciklimi i mbeturinave
Objektivi 3	Ofrimi i shërbimeve cilësore, efektive dhe efikase të shërbimeve
Objektivi 4	Eliminimi i deponive ilegale
Objektivi 5	Zhvillimi i kapaciteteve institucionale për menaxhimin e mbeturinave

4.3 Objektivi 1: Parandalimi dhe reduktimi i krijimit të mbeturinave

Komuna e Lipjanit është e përkushtuar që të bëjë hapa të vendosur në parandalimin respektivisht reduktimin e gjenerimit të mbeturinave. Parandalimi dhe reduktimi i gjenerimit të mbeturinave shkon në linjë me hierarkinë e prioriteteve të menaxhimit të mbeturinave të sanksionuar me ligj dhe strategji.

Tabela 25: Korniza strategjike e Objektivit 1

Nr.	Aktiviteti / masa	Treguesi	Vlera bazë	Caku				
			2022	2023	2024	2025	2026	2027
1.1	Mbeturina të grumbulluara për kokë banori (kg /pcp /ditë)	Sasia e mbeturinave të grumbulluara nga ofruesi i shërbimeve (kg /pkb/ditë)	0.71	0.66	0.60	0.55	0.5	0.5

1.2	Riorganizimi i shërbimit për të mundësuar matjen e mbeturinave të grumbulluara	Shërbimi është riorganizuar që të mundësoj matjen në pikën e grumbullimit			1			
1.3	Zbatimi i tarifave volumetrike	Tarifat volumetrike janë miratuar dhe po aplikohen				1		
1.4	Futja e pakos stimuluese	Pako stimuluese është hartuar dhe miratuar				1		
1.5	Shpërndarja e komposterëve individual	Numri i komposterëve individual të shpërndarë për EF dhe biznese „zero raste"		50	50	50	50	100
1.6	Zbatimi i fushatës informative për parandalimi dhe minimizim të gjenerimit të mbeturinave	Fushata informative po zbatohet		1	1	1	1	1

4.3.1 Masat dhe aktivitetet për zbatimin e Objektivit 1

Riorganizimi i shërbimit për të mundësuar zbatimin e tarifave me bazë matjen:

Mënyra e organizimit të tanishëm të shërbimit përveq bizneseve të mëdha dhe institucioneve nuk bazohet në matjen e mbeturinave të gjeneruara për grumbullim. Edhe tek rasti i grumbullimit derë më derë për amvisëritë në zonat rezidenciale dhe rurale prap nuk bëhet matja për amvisëri të shërbyer. Kjo mënyrë e shërbimit e pamundëson zbatimin e tarifave në bazë të matjes dhe si e tillë duhet të transformohet. Poashtu ofruesit e shërbimeve nuk e kanë teknikën e as kapacitetin për ta zbatuar volumetrinë.

Për të riorganizuar shërbimin komuna do të bëjë:

- **Planin e riorganizimit të shërbimit** i cili do të mundësoj zbatimin e matjes së mbeturinave në pikën e grumbullimit
- Sigurimin e infrastrukturës për matjen e gjenerimit të mbeturinave të grumbulluara
- Trajnimin e stafit të ofruesit të shërbimeve për të zbatuar skemën PAYT.

Zbatimi i tarifave volumetrike bazuar në matje

Tarifat aktuale janë të përcaktuara në bazë të sasisë së paramenduar të gjenerimit të mbeturinave për amvisëritë dhe bizneset. Problemi me këto tarifa është se nuk e promovojnë reduktimin e gjenerimit të mbeturinave përmes pagesës ndërsa disa konsumatorë me gjenerim më të madh përfitojnë nga pagesa më e ulët se kostoja e shërbimit. Për të kaluar në tarifat volumetrike do të zbatohen aktivitetet sa vijon:

- Kalimi i tarifave të shërbimit në bazë të matjes

- Azhurnimi i softuerit të faturimit që të mundësoj tarifat e bazuara në matje
- Zbatimi i tarifave PAYT

Nxjerrja e pakos stimuluese për bizneset me „zero ambalazhim" dhe "zero mbeturina":

Komuna ka interes që të zhvilloj ekonomi lokale të bazuar në ekonomi qarkore dhe bazë të qendrueshme. Ideja është që këto biznese të veprojnë në drejtim të minimizimit dhe reduktimit të mbeturinave. Në vendet e BE-së dhe më gjerë po hapen dyqane të cilat shesin produktet e tyre pa ambalazhim si dhe restorantet të cilat i kompostojnë mbeturinat e tyre nga ushqimet.

Ideja është që këto dyqane të jenë më konkurente me çmime më të lira të cilat do i bënin atraktive për konsumatorët. Poashtu konsumatorët me vetëdije më të lartë mjedisore do tu ofrohej mundësia që të i kryenin furnizimet në këto dyqane.

Komunat do të luaj rolin e sajë që të i promovoj këto biznese dhe përmes lehtësimeve fiskale të e lehtësojnë afarizmin e tyre. Disa nga masat të cilat do t'i ndërmerr komuna janë:

- Studimi i mënyrës së futjes së stimujve fiskal dhe kostove dhe përfitimeve
- Futja e stimujve të përshtatshëm fiskal përfshirë tarifat preferenciale;
- Analizë e zbatimit të prokurimit të gjelbër për këto subjekte;

Shpërndarja e komposterëve për shtëpi rezidenciale dhe restorante "zero mbeturina":

Komuna do të shpërndaj falas nga 50 komposterë individual çdo vit që nga 2023 per të reduktuar mbeturinat e hudhura në kontejnerët apo shportat që grumbullohen dhe transportohen nga operatori.

Rritja e ndërgjegjësimit të konsumatorëve për çështjet e minimizimit dhe reduktimit të gjenerimit të mbeturinave përmes fushatave informuese.

Komuna në mënyrë të vazhdueshme do të organizoj fushatë informuese për qytetarët, bizneset dhe institucionet mbi rëndësinë e parandalimit dhe reduktimit të gjenerimit të mbeturinave si dhe këshillat për ta arritur këtë objektiv.

4.4 Objektivi 2: Ripërdorimi dhe riciklimi i mbeturinave

Fokusi primar i këtij objektivi ka të bëjë me ripërdorimin dhe riciklimin e mbeturinave komunale si dhe kategorive tjera të mbeturinave nën kompetencë komunale me theks të veqantë në MND, mbeturinat e vëllimshme dhe mbeturinat komerciale.

Edhe pse gomat, produktet elektrike dhe elektronike, bateritë etj., nuk janë kompetencë komunale, megjithatë duke iu referuar kuadrit ligjorë dhe praktikave të jashtme, komuna do të organizoj skemën e grumbullimit të organizuar të këtyre mbeturinave në kuadër të skemës së përgjegjësisë së zgjeruar të prodhuesit.

Tabela në vijim jep kornizën strategjike për objektivin 3 së bashku me disa masa e aktivitete të propozuara:

Tabela 26: Korniza strategjike e Objektivit 2

Nr.	Masat / aktivitet / treguesi i performancës	Treguesi	Vlera bazë	Caku				
			2022	2023	2024	2025	2026	2027
2.1	Studimi i gjenerimit dhe kompozicionit të mbeturinave	Studimi i gjenerimit dhe kompozicionit është zbatuar			1			
2.2	Studim i fizibilitetit të ndarjes së mbeturinave në burim dhe riciklimit dhe modelit të operimit të grumbullimit, transportit dhe riciklimit të mbeturinave komunale	Studimi i fizibilitetit është zbatuar		1				
2.3	Zgjerimi i mbulimit me shërbim të ndarjes së mbeturinave në burim	% EF me shërbim të ndarjes ne burim		10%	20%	30%	40%	50%
2.4	Riciklimi i mbeturinave të ricikueshme jo-degraduese	% e riciklimit te plastikës, letres, kartonit, qelqit dhe metalit.	0%	5%	10%	15%	20%	25%
2.5	Riciklimi i mbeturinave bio-degraduese	% e riciklimit te mbeturinave ushqimore dhe mbeturinave tjera biodegraduese	0%	5%	10%	15%	20%	25%
2.6	Kontraktimi i operatorit për grumbullimin dhe transportin dhe riciklimin e mbeturinave të reciklueshme jo degraduese	Operatori është kontraktuar			1			
2.7	Kontraktimi i operatorit për grumbullimin dhe transportin dhe riciklimin e mbeturinave bio degraduese	Operatori është kontraktuar			1			
2.8	Studimi i fizibilitetit për modelin e operimit të qendrës së grumbullimit dhe ripërdorimit	Studimi i fizibilitetit është zbatuar			1			
2.9	Funksionalizimi i qendrës së grumbullimit dhe riciklimit	Qendra e grumbullimit është funksionalizuar dhe futur në operim				1		

2.10	Studimi i fizibilitetit per modelin e operimit te grumbullimit, transportimit dhe riciklimit te MND ne komune.	Studimi i fizibilitetit është zbatuar			1			
2.11	Kontraktimi i operatorit për MND	Operatori është kontraktuar				1		

Analiza e potencialit të gjenerimit, kompozicionit dhe riciklimit të mbeturinave në komunë

Parashikimet demografike në tabelën e mëposhtme janë të bazuara nga të dhënat e ASK-së dhe janë të ndara në zonën urbane dhe rurale.

Tabela 19: Parashikimet demografike të popullatës

Vendbanimi	Numri i popullatës					
	2022[7]	2023	2024	2025	2026	2027
Qyteti (rritje / zbritje)	Rritje	Rritje	Rritje	Rritje	Rritje	Rritje
Qyteti (banorë)	6,889	6,904	6,915	6,923	6,928	6,929
Zona ruarle (rritje / zbritje)	Rritje	Rritje	Rritje	Rritje	Rritje	Rritje
Zona ruarle (banorë)	50,877	50,989	51,065	51,127	51,163	51,173
Total banorë	57,766	57,893	57,980	58,050	58,090	58,102

Parashikimi i gjenerimit të mbeturinave dhe kompozicionit të tyre është dhënë në tabelat në vijim i bazuar në studimin e kompozicionit të mbeturinave nga komuna e Pejës në mungesë të analizave vetanake të komunës.

Tabela 20: Parashikimi i gjenerimit të mbeturinave

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Popullata në zonën urbane	6,889	6,904	6,915	6,923	6,928	6,929
Gjenerimi për kokë banori ZU (kg/v)	261.18	261.75	262.14	262.46	262.64	262.69
Gjenerimi i mbeturinave ZU (t/v)	1,680	1,684	1,687	1,689	1,690	1,690
Popullata në zonën rurale	50,877	50,989	51,065	51,127	51,163	51,173
Gjenerimi për kokë banori ZR (kg/v)	261.19	261.77	262.16	262.47	262.66	262.71
Gjenerimi i mbeturinave ZR (t/v)	12,323	12,350	12,369	12,383	12,392	12,395
Gjenerimi vjetor i mbeturinave (t/v)	14,003	14,034	14,055	14,072	14,082	14,085

Tabela 21: Parashikimi i gjenerimit të mbeturinave sipas kompozicionit

	Fraksioni	2023	2024	2025	2026	2027
%	Letër dhe karton	19.19%	19.22%	19.24%	19.26%	19.26%
	Qelq	6.46%	6.47%	6.48%	6.49%	6.49%
	Mbeturina bio-degraduese nga kuzhinat dhe mensat	34.53%	34.58%	34.62%	34.64%	34.65%
	Tekstil dhe veshjet	5.86%	5.87%	5.88%	5.88%	5.88%

[7] Vlerësimi është bërë duke e konsideruar mbulimin me shërbim të mbledhjës së mbeturinave në 100%.

	Pllastika	19.49%	19.52%	19.55%	19.56%	19.56%
	Metal	1.05%	1.05%	1.06%	1.06%	1.06%
	Të tjera	13.63%	13.65%	13.67%	13.68%	13.68%
ton	Letër dhe karton	2,687.55	2,691.58	2,694.81	2,696.70	2,697.24
	Qelq	905.21	906.56	907.65	908.29	908.47
	Mbeturina bio-degraduese[8]	4,834.78	4,842.03	4,847.84	4,851.24	4,852.21
	Tekstil dhe veshjet	821.00	822.23	823.22	823.79	823.96
	Plastika	2,729.65	2,733.75	2,737.03	2,738.94	2,739.49
	Metal	147.36	147.58	147.76	147.86	147.89
	Të tjera	1,908.65	1,911.51	1,913.81	1,915.15	1,915.53

Në tabelën në vijim janë dhënë caqet preliminare të komunës karshi ripërdorimit / riciklimit të fraksioneve të riciklueshme, jodegraduese, si: letra, plastika, qelqi dhe metali si dhe mbeturinat biodegraduese.

Tabela 22: Caqet e riciklimit

Fraksioni	2023	2024	2025	2026	2027
Të riciklueshmet jo-degraduese %	5%	10%	15%	20%	25%
Të riciklueshmet jo-degraduese (ton)	8,444.9	7,710.5	6,976.2	6,241.9	5,507.5
Të riciklueshmet biodegraduese %	5%	10%	15%	20%	25%
Të riciklueshmet biodegraduese (ton)	4,438.2	4,052.3	3,666.4	3,280.4	2,894.5

Megjithatë për caqe më të sakta të ripërdorimit dhe riciklimit komuna do të zbatoj studimin e gjenerimit dhe kompozicionit si dhe një **studim të fizibilitetit të ndarjes së mbeturinave në burim dhe riciklimit**.

Avancimi i sistemit të ndarjes, grumbullimit dhe riciklimit të mbeturinave komunale:

- Zgjerimi i shërbimit të ndarjes së mbeturinave në burim:

Komuna e Lipjanit është e përkushtuar që të bëjë ndarjen në burim të mbeturinave komunale si mënyrë për të zbutur presionin mjedisor nga deponimi eksesiv si dhe zhvilluar ekonominë qarkore. Format e ndarjes varen nga faktorë të ndryshëm dhe mund të marrin forma sa vijon:

- Ndarja në dy fraksione „thatë dhe të lagësht" me grumbullim derë më derë si dhe me kontejner të përbashkët
- Ndarja në tre fraksione „recikluese jo-biodegraduese, „biodegraduese dhe reziduale" me grumbullim derë më derë si dhe me kontejner të përbashkët
- Ndarja në mbi tre fraksione „letër – qelq – plastikë - metal, „biodegraduese dhe reziduale" me grumbullim me kontejnerë të përbashkët

Forma e ndarjes kushtëzohet nga tipi i vendbanimit (rezidencial dhe banim kolektiv), kapaciteti buxhetor, infrastrukturës ricikluese, modelit të operimit e të ngjashme.

Megjithatë tipi i ndarjes së mbeturinave do të përcaktohet nga **studimi i fizibilitetit të ndarjes dhe riciklimit** që do ta zhvilloj komuna.

[8] Mbeturina bio-degraduese nga kuzhinat dhe mensat

Në tabelën në vijim jepen caqet e ndarjes së mbeturinave në burim:

Tabela 31: Orari i ndarjes së mbeturinave në burim

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Mbulimi me shërbim (total)	95%	100%	100%	100%	100%	100%
Mbulimi me ndarje në burim	-	10%	15%	25%	35%	45%

- Zbatimi i skemës së grumbullimit të ndarë, transportit dhe riciklimit të mbeturinave të riciklueshme jo të degradueshme:

Komuna e Lipjanit do të zbatoj një **studim të fizibilitetit të ndarjes dhe riciklimit si dhe të modelit të operimit të grumbullimit, transportit dhe riciklimit të mbeturinave komunale i cili përfshinë si fraksion të ndarë mbeturinat e riciklueshme jo-biodegraduese**[9]. Studimi do të bazohet në analizën e kompozicionit, tregun e të riciklueshmeve dhe sektorin e ricikluesve privat dhe poashtu do të marrë parasysh kërkesat ligjore dhe politikat kombëtare të menaxhimit të mbeturinave si dhe praktikat më të mira.

Sipas strategjisë së mbeturinave 2021 – 2030 parashihet të zbatohet skema e sistemit të kthimit të depozitës për ambalazhet e pijeve tek prodhuesit dhe tregëtarët e pijeve që paraqet një përqindje të konsiderueshme të këtyre mbeturinave. Poashtu strategjia e mbeturinave parasheh operimin e qendrave të riciklimit ku do të dërgohen këto mbeturina.

Megjithatë deri sa të zbatohet skema e kthimit të depozitës dhe funksionalizohet qendra e riciklimit komuna do të synoj të bëjë partneritet me riciklluesit privat për të bërë grumbullimin dhe transportin e të riciklueshmeve jo-biodegraduese.

Pra komuna sa i përket mbeturinave të riciklueshme jobiodegradues do të zbatoj:

- studimin e fizibilitetit të zbatimit të modelit të operimit të grumbullimit, transportit dhe deponimit të mbeturinave të riciklueshme të padegradueshme
- zhvillimin e partneritet me ricikluesit privat për grumbullimin dhe transportin e këtyre mbeturinave

- Zbatimi i skemës së grumbullimit të ndarë, transportit dhe riciklimit të mbeturinave komunale biodegraduese:

Ngjashëm si me mbeturinat e riciklueshme jo të degradueshme, komuna do të zbatoj një **studim të fizibilitetit të ndarjes dhe riciklimit si dhe të modelit të operimit të grumbullimit, transportit dhe riciklimit të mbeturinave komunale i cili përfshinë si fraksion të ndarë mbeturinat biodegraduese.** Mbeturinat që do të përfshihen në këtë fraksion do të jenë mbeturinat nga ushqimet, vajrat e përdorura ushqimore, dhe mbeturinat nga parqet, tregjet e gjelbërta dhe hapësirat publike.

Sipas strategjisë së mbeturinave secili rajon do të ketë një qendër të kompostimit të centralizuar ku do të dërgohen **mbeturinat biodegraduese ushqimore**. Por deri sa të ndërtohet dhe funksionalizohet kjo

[9] Letra, plastika, metali, tekstili ,etj.

qendër komuna do të konsideroj zhvillimin e skemës lokale të kompostimit përmes angazhimit të operatorëve privat të interesuar që të grumbullojnë dhe transportojnë këto mbeturina.

Komuna do të ndërtoj skemën lokale të kompostimit për **mbeturinat biodegraduese nga parqet, tregjet e gjelbërta dhe hapësirat publike** të cilat për shkak të specifikave të tyre duhet të kompostohen lokalisht meqë transportimi i tyre është i kushtueshëm dhe joefikas.

Sa i përket **vajrave të përdorura ushqimore** komuna do të u kërkoj objekteve gastronomike që i prodhojnë këto vajra me shumicë të lidhin kontrata valide me operatorët e licencuar të vajërave ushqimore nga MESPI të cilët do të bëjnë grumbullimin e organizuar të këtyre vajrave. Komuna do të organizoj mbikëqyrjen dhe inspektimin e mbarëvajtjes së kësaj skeme të organizimit dhe do të shqiptoj dënime në rast të shkeljeve.

Pra komuna sa i përket mbeturinave biodegraduese do të zbatoj:

- studimin e zbatimit të modelit të operimit të grumbullimit, transportit dhe deponimit të mbeturinave komunale biodegraduese
- zhvillimin e skemës lokale të kompostimit në partneritet me ricikluesit privat
- inspektimin e lokaleve gastronomike sa i përket zbatimit të kontrates për vajra mbeturinë

Menaxhimi i qëndrueshëm i mbeturinave të vëllimshme dhe komerciale:

- Hapja e qendrës së grumbullimit dhe ripërdorimit:

Komuna e Lipjanit planifikon të hap **qendrën e grumbullimit dhe ripërdorimit të mbeturinave të vëllimshme dhe komerciale me dy pika të përshtatshme për qytetarët e komunës**. Për hapjen e kësaj qendre komuna ende nuk e ka ndarë parcelën por do ta bëjë më vonë gjatë implementimit të planit.

Në këtë objekt qytetarët do të dërgojnë artikujt e padëshiruar të tyre sa vijon:

- Mobilje dhe orendi
- Tekstil dhe veshëmbathje
- Pajisje shtëpiake dhe mbeturina tjera të vëllimshme

Përpos këtyre artikujve të padëshiruar qytetarët munden të dorëzojnë edhe gomat, bateritë, vajrat mbeturinë dhe mbeturina tjera.

Komuna do të zbatoj një **studimi të fizibilitetit të modelit të operimit** të qendrës (qendrave) përmes së cilit do të analizohet dhe do të vendoset se a do ta menaxhoj vetë këtë qendër komuna apo ta angazhoj një operator privat.

Menaxhimi i qëndrueshëm i mbeturinave nga ndërtimi dhe demolimi (MND):

Sa i përket MND ligji parasheh caktimin e lokacionit të deponisë që është një zgjidhje e përkohshme dhe ndërtimin dhe funksionalizimin e qendrës së grumbullimit dhe riciklimit të këtyre mbeturinave e cila sipas strategjisë së mbeturinave do të organizohet në formë rajonale.

Komuna sipas ligjit e kontrakton shërbimin me operator të paisur me leje përkatëse mjedisore, cakton tarifat e shërbimit dhe se ndërtuesit kanë të drejtë që t'i ndajnë dhe riciklojnë mbeturinat e tyre në kantierin e punimit si dhe t'i transportojnë mbeturinat deri te destinacioni i autorizuar.

Komuna jonë e ka caktuar lokacionin e deponisë por që ende nuk është funksionalizuar. Komuna do t'i dërgoj mbeturinat në këtë lokacion i cili do të operohet nga kontraktori i paisur me leje përkatëse mjedisore i cili poashtu do të kontraktohet nga komuna siq e parasheh ligji.

Komuna do të shqyrtoj bazën ligjore në mënyrë që të instaloj një sistem i cili në kuadër të lejës ndërtimore do të kërkoj që ndërtuesi të ketë edhe një plan të menaxhimit të mbeturinave ku parashihet sasia e mbeturinave që do të deponohen dhe lokacioni ku do të dërgohen ato. Poashtu inspeksioni do të mbikëqyrë zbatimin e këtij plani dhe të parandaloj hudhjen e këtyre mbeturinave në vend të papërshtatshme.

Në momentin e funksionalizimit të qendrës rajonale komuna do t'i dërgoj mbeturinat tek kjo qendër. Poashtu tarifat do të caktohen në nivel të komunave të cilat do të shërbehen nga kjo qendër e grumbullimit dhe riciklimit të MND.

Megjithatë komuna për territorin e saj do të zbatoj një **studim fizibiliteti të modelit të operimit të grumbullimit dhe transportit të MND si dhe të riciklimit të tyre nga ndërtuesit.**

Menaxhimi i qendrueshëm i mbeturinave nga kujdesi shëndetësor:

Komuna, respektivisht Drejtorati për Shëndetësi dhe Përkujdesje Sociale, por edhe Drejtorati i Inspeksionit, do të monitoroj menaxhimin e mbeturinave spitalore sipas legjislacionit në fuqi.

Inpektori komunal i mjedisit do të bëjë mbikqyrje inspektive mbi menaxhimin e mbeturinave edhe atyre medicinale në këtë rast, bazuar në nenet 62, 63, 65, dhe 66 të Ligjit për Mbeturina dhe dispozitave të Ligjit për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për Mbeturina.

Komuna - Drejtoria përgjegjëse për Shëndetësi dhe Përkujdesje Sociale do të siguroj dhe vendos kontejnerë për hedhjen e barnave të papërdorura dhe me afat të skaduar direkt nga qytetarët.

Prodhuesit e mbeturinave medicinale publik dhe privat gjatë aktivitetit të tyre të kujdesit shëndetësor, do të hudhin mbeturinat e tyre në mënyrë të klasifikuar sipas llojeve në kontejnerë, enë apo thasë përkatës të siguruar nga vetë ata, deri sa të grumbullohen nga operatori i paisur me leje përkatëse mjedisore që i përpunon dhe i menaxhon ato. Inspeksioni komunal në bashkëpunim me Drejtoratin për Shëndetësi dhe Përkujdesje Sociale do të siguroj zbatimin e këtij obligimi ligjor.

Operatorët publik dhe privat si prodhues të mëdhenj të mbeturinave medicinale të rrezikshme do të hartojnë planin për menaxhimin e mbeturinave medicinale dhe ekzistenca e këtij plani dhe zbatimi i tij do të kontrollohen nga inspekcioni komunal në bashkëpunim me Drejtoratin për Shëndetësi dhe Përkujdesje Sociale.

Nëse institucionet shëndetësore nuk i trajtojnë vet mbeturinat spitalore që i krijojnë, atëherë duhet të kenë kontratë me operatorët e paisur me leje përkatëse mjedisore për trajtimin e këtyre mbeturinave.

Inspekcioni komunal në bashkëpunim me Drejtoratin për Shëndetësi dhe Përkujdesje Sociale do të kontrollojë nëse këto kontrata janë të lidhura dhe po zbatohen.

Menaxhimi i qendrueshëm i mbeturinave shtazore nga therrtoret:

Sipas strategjisë së mbeturinave, mbeturinat shtazore nga therrtoret do të dërgohen tek qendra e grumbullimit dhe riciklimit në zonën industriale në Drenas të ndërtuar nga BE. Megjithatë kjo qendër ende nuk po funksionalizohet që po na e pamundëson organizimin e kësaj skeme.

Komuna do të organizoj këtë shërbim për fazën tranzitore deri në funksionalizim të qendrës duke i dërguar këto mbeturina nga operatori i grumbullimit i mbeturinave për të bërë groposjen e tyre dhe dezinfektimin dhe njëkohësisht të shikoj mundësinë e angazhimit të operatorëve privat të licencuar nga AVUK që të bëjnë grumbullimin e organizuar të këtyre mbeturinave tek impiantete për trajtimin e tyre.

Mishtoret, therrtoret dhe industritë përpunuese të mishit duhet të sigurojnë kontejnerë hermetik të ndarë ku do t'i hudhin mbeturinat shtazore deri në momentin e grumbullimit dhe të kenë kontrata valide me operatorin të cilat do të inspektohen nga komuna në mënyrë periodike.

Aktivitetet vetëdijësuese për ripërdorim dhe riciklim të mbeturinave:

Komuna do të organizoj fushata informative të komunikimit me publikun sa i përket ndarjes, ripërdorimit dhe riciklimit të mbeturinave komunale, dhe kategorive tjera.

Informimi do të sqaroj se si duhet të hudhen mbeturinat në kontejnerë / shporta të ndara, për dërgimin e mbeturinave në qendrën e grumbullimit dhe ripërdorimit, dhe të ngjashme. Fushata do të organizohet që të targetoj institucionet shkollore për të ngritur nivelin e edukimit mjedisor.

4.5 Objektivi nr. 3: Ofrimi i shërbimeve cilësore, efikase dhe të qendrueshme të MM

Objektivi 3 ka të bëjë me komponentën e shërbimit të grumbullimit dhe transportit të mbeturinave komunale dhe kategorive tjera të mbeturinave nën kompetencë komunale. Ky objektiv synon përmirësimin e cilësisë së shërbimeve me theks të aspekteve të qendrueshmërisë financiare dhe të kostos.

Tabela 33: Korniza strategjike e objektivit 3

Nr.	Aktiviteti / masa	Treguesi	Vlera bazë	Caku				
			2022	2023	2024	2025	2026	2027
3.1	Mbulimi me shërbim të grumbullimit dhe transportit të mbeturinave komunale	% e popullatës së shërbyer me shërbim të grumbullimit dhe transportit të mbeturinave komunale	95%	100%	100%	100%	100%	100%
3.2	Revidim i planit operativ për shërbim të grumbullimit dhe transportit të mbeturinave komunale është hartuar dhe miratuar	Plani operativ është reviduar dhe miratuar	1	1				
3.3	Digjitalizimi i sistemit të grumbullimit dhe transportit të mbeturinave	Digjitalizimi i sistemit të grumbullimit dhe transportit të mbeturinave është zbatuar	-	-	1	-	-	-
3.4	Marrja përsipër e faturimit dhe arkëtimit nga komuna për shërbimin e grumbullimit të mbeturinave	Komuna ka marrë përsipër faturimin dhe arkëtimin	-	-	1	-	-	-
3.6	Numri i ankesave të qytetarëve në shërbim të mbeturinave	Numri i ankesave të qytetarëve në shërbim të mbeturinave						

Në vijim jepen masat dhe aktivitetet kyçe të objektivës 3:

Zgjerimi i mbulimit me shërbim të grumbullimit dhe transportit të mbeturinave

Tabelat në vijim jepin orarin e zgjerimit të shërbimit dhe të dhënat e popullatës janë marrë nga ASK. Komuna është e përkushtuar që të zgjeroj ofrimin e shërbimit në tërë territorin e saj. Strategjia e zgjerimit është që fillimisht të ofrohet shërbim i plotë në zonën urbane si dhe mbulimi me shërbim edhe për zonën rurale.

Tabela 34: Strategjia e zgjerimit me shërbim

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Mbulimi me shërbim	95%	100%	100%	100%	100%	100%

Përmirësimi i cilësisë së ofrimit të shërbimit të grumbullimit dhe transportit të mbeturinave

- **<u>Përmirësimi i cilësisë së ofrimit të shërbimit të grumbullimit dhe transportit të mbeturinave komunale:</u>**

Komuna do të revidoj **planin** për riorganizimin e shërbimit të grumbullimit dhe transportit të mbeturinave, i cili do të rezultoj në përmirësimin e cilësisë së shërbimit përmes:

- Optimizimit të pikave të grumbullimit dhe frekuencës së ofrimit të shërbimit:
- Sigurimit të infrastrukturës adekuate për grumbullim dhe transport të mbeturinave komunale

Komuna do të **digjitalizoj sistemin e grumbullimit dhe transportit të mbeturinave** i cili do të përmirësoj cilësinë dhe efikasitetin e shërbimit. Ky sistem do të ofroj informacionet për lëvizjet e kamionëve, informatat mbi lokacionin e kontejnerëve, nivelin e mbushjes dhe informatave tjera relevante si dhe i njëjti do të integrohet me databazën e kujdesit të konsumatorëve.

Komuna do të ndërmerr **kampanjë informative** për t'i informuar qytetarët për mënyrën e re të grumbullimit të mbeturinave përfshirë mënyrën e hudhjes së mbeturinave, frekuencën e shërbimit e të ngjashme.

Përmirësimi i efikasitetit operativ dhe të kostos

Komuna ka përcaktuar si objektiv përmirësimin e efikasitetit operativ dhe të kostos në funksion të përmirësimit të qendrueshmërisë financiare. Shtyllat kryesore të këtij plani janë optimizimi i efikasitetit të stafit dhe harxhimit të naftës.

<u>Përmirësimi i efikasitetit të stafit</u>

Komuna do të zbatoj aktivitetet sa vijon për ta përmirësuar efikasitetin e stafit të ofruesve publik të shërbimeve:

- Kontrollin (ngrirjen) e rekrutimit të stafit të ri administrativ dhe trajnimit të stafit ekzistues
- Zgjerimin e zonës së shërbimeve
- Diversifikimin dhe zgjerimin e shërbimeve
- Zhvillimi dhe monitorimi i treguesit të performancës së efikasitetit të stafit

Zyrtarët e MM dhe personat tjerë të përfshirë në planifikim, monitorim dhe mbikëqyrje të menaxhimit të mbeturinave duhet të mbajnë një kontroll strikt të numrit të stafit sipas tabelës së mëposhtme:

Tabela 35: Efikasiteti i stafit

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Stafi direkt	49	-	-	-	-	-
Stafi indirekt dhe administrativ	16	-	-	-	-	-
Amvisëritë (EF) e shërbyera	8,839	-	-	-	-	-
Efikasiteti i stafit për konsumatorë të shërbyer	7.4	-	-	-	-	-

<u>Përmirësimi i efikasitetit kostos së grumbullimit dhe të harxhimi të naftës</u>

Harxhimi i naftës është njëri ndër zërat më të lartë të kostove rrjedhëse të operatorëve të shërbimit rreth 15% të kostove rrjedhëse në nivel të sektorit dhe kjo i atribuohet në masë të konsiderueshme joefikasitetit operativ por edhe keqmenaxhimit.

Masat / aktivitetet e propozuara përfshijnë:

- **Revidimi i planit operativ** (riorganizmin e zonës dhe optimizimin e marshutave dhe frekuencës së grumbullimit)
- Zëvendësimi i kamionëve të vjetër me kamionë të rinjë apo funksional (second-hand)
- Përforcimin e kontrollit të brendshëm
- Zhvillimi dhe monitorimi i treguesit të performancës së harxhimit të naftës
- Zhvillimi dhe monitorimi i treguesit të performancës së kostos njësi të grumbullimit dhe transportit

Përmirësimi i performancës financiare të ofrimit të shërbimit

Komuna ka përcaktuar si objektiv përmirësimin e qendrueshmërisë financiare të ofrimit të shërbimeve. Masat kryesore të përmirësimit të qendrueshmërisë financiare janë:

- Kalimi i tarifave për grumbullimin dhe transportin e mbeturinave mbi principet e mbulimit të kostos
- Marrja përsipër e faturimit dhe arkëtimit nga komuna

4.6 Objektivi nr. 4: Deponimi i sigurt i mbeturinave si mjet i fundit

Ky objektiv i referohet gjendjes aktuale në teren, ku për çdo vit evidentohet një numër i caktuar i vend hudhjeve ilegale të mbeturinave. Me qëllim të sanimit të gjendjes, Komuna e Lipjanit do të angazhohet që për çdo vit të organizoj pastrimin e këtyre lokacioneve të ndotura me mbeturina dhe vendosjen e shenjave informuese dhe ndërgjegjësuese joftuese për mos hudhjen e mbeturinave.

Tabela 36: Korniza strategjike e objektivit 4

Nr.	Aktiviteti / masa	Treguesi	Vlera bazë	Caku				
			2022	2023	2024	2025	2026	2027
4.1	Pastrimi i vend hudhjeve ilegale të mbeturinave	Pastrimi është realizuar	-	x	x	x	x	x
4.2	Fushatë informuese	Deponite ilegale reduktohen vazhdimisht		x	x	x	x	x
4.3	Inspektim dhe monitorim	Shqiptimi i gjobave		x	x	x	x	x

4.7 Objektivi 5: Zhvillimi i kuadrit dhe kapaciteteve institucionale për menaxhimin e mbeturinave

Tabela 37: Korniza strategjike e objektivit 5

Nr.	Aktiviteti / Masa	Treguesi	Vlera bazë	Caku				
			2022	2023	2024	2025	2026	2027
5.1	Revidimi i RrK të MM	RrK e MM është reviduar	-	1	-	-	-	-
5.2	Emërimi i zyrtarit / Formimi i njësitit	Zyrtari i MM është emëruar/Sektori është formuar	1	-	-	-	-	-
5.3	Kalimi i procesit tariforë	Tarifat e reja janë kalkuluar dhe miratuar	-	-	1	-	-	-
5.4	Kontraktimi i operatorit për grumbullim dhe transport të mbeturinave komunale	Operatori i licencuar është kontraktuar	1	1	-	-	-	-
5.5	Programi i trajnimit dhe mbështetjes së proceseve për komunën dhe operatorët po zbatohet	Programi zbatohet	-	1	1	1	1	1

Emërimi i zyrtarit komunal apo themelimi i njësitit për MM

Komuna e ka zbatuar këtë obligim në vitin 2020 me emërimin e zyrtarit komunal të MM.

Kalimi i procesit tariforë

Komuna e ka kaluar procesin tariforë në vitin 2019 dhe planifikon që t'i nënshtrohet të njëjtit gjatë vitit 2023 për të reflektuar ndryshimin e kostove dhe parametrave tjerë relevant.

Zbatimi i programit të trajnimit dhe mbështetjes së proceseve për komunën dhe operatorët

Ky program do të dizajnohet që ti ngris kapacitetet në zbatimin e proceseve si revidimi dhe zbatimi i PKMM, ndryshimi dhe plotësimi i Rregullores Komunale për Menaxhimin e Mbeturinave, kalimin e procesit tariforë, draftimin dhe monitorimin e kontratave të shërbimit dhe partneriteti publiko privat, zbatimin e skemës së përgjegjësisë së zgjeruar të prodhuesit dhe skemës së kthimit të depozitës, ekonominë qarkore, riciklimin e mbeturinave e të ngjashme.

4.8 Plani i MM në kushte emergjente

Komunat duhet të bëjnë planifikimin e MM në kushte emergjente sipas kërkesave të Ligjit nr. 04/l-027 për mbrojtje nga fatkeqësitë natyrore dhe fatkeqësitë tjera, planit kombëtar të reagimit emergjent të Agjencisë për menaxhimin emergjent dhe ndonjë dokumenti tjetër relevant.

Fatkeqësitë sipas ligjit konsiderohen ngjarjet të shkaktuara nga forcat madhore të natyrës apo forcat tjera të pakontrolluara, të cilat rrezikojnë jetën e njerëzve, kafshëve dhe pronave. Në fatkeqësi përfshihen: tërmetet, vërshimet, rrëshqitjet e dheut, zjarret, shpërthim i sëmundjeve infektive, aksidentet që përfshijnë trafikun rrugor, hekurudhor dhe ajror, zjarret, aksidentet ekologjike dhe industriale, lufta dhe gjendja emergjente, etj.

Ngjarja e fundit që ka kualifikuar për emergjencë apo fatkeqësi ka qenë pandemia Covid 19 dhe e cila na ka ofruar disa përvoja të dobishme.

Andaj, komuna do ta hartoj planin komunal të reagimit emergjent duke shtuar kaptinën për menaxhimin e shërbimit të mbeturinave në kushte emergjente!

5 Plani financiar i veprimit dhe i monitorimit

Në tabelën në vijim janë paraqitur projektet kapitale që do mbështesin realizimin e objektivave të planit të financuara përmes buxhetit të komunës, bashkëfinancimit me komunat tjera apo me qeverinë si dhe projektet e financuara nga burimet e jashtme si qeveria donatorët, apo kapitali privat.

Tabela 38: Plani financiar i veprimit dhe monitorimit - Objektivi 1 „Parandalimi dhe reduktimi“

Masat dhe aktivitetet	Njësiti përgjegjës	Afati i implementimit dhe buxheti					2023 - 2027	Burimi i financimit
		2023	2024	2025	2026	2027		
Riorganizimi i shërbimit				60,000 €			**60,000 €**	
o Plani i riorganizimit të shërbimit	DSHPMSH			*10,000 €*			***10,000 €***	Komuna
o Sigurimi i infrastrukturës matëse	DSHPMSH			*50,000 €*			***50,000 €***	Donacion
Zbatimi i tarifave volumetrike			10,000 €				**10,000 €**	
o Kalimi i tarifave PAYT (procesi)	DSHPMSH		*2,500 €*				***2,500 €***	Komuna
o Azhurnimi i softuerit të faturimit	DSHPMSH		*7,500 €*				***7,500 €***	Komuna
o Zbatimi i tarifave PAYT	KRM			x				KRM
Nxjerrja e pakos stimuluese për bizneset				2,500 €			**2,500 €**	
o Studimi i mënyrës së futjes së stimujve fiskal	DSHPMSH			*2,500 €*			***2,500 €***	Komuna
o Pakoja e lehtësimeve fiskale	DSHPMSH			x				Komuna
Shpërndarja e komposterëve për EF dhe restorante[10]	DSHPMSH	6,000 €	6,000 €	6,000 €	6,000 €	12,000 €	**36,000 €**	50% Komuna; 50% Donacion
Rritja e ndërgjegjësimit për çështjet e minimizimit		700 €	700 €	700 €	700 €	700 €	**3,500 €**	Komuna
o Fushata e vetëdijësimit	DSHPMSH	*700 €*	*700 €*	*700 €*	*700 €*	*700 €*	***3,500 €***	Komuna
Total objektiva 1 - Parandalimi dhe reduktimi i krijimit të mbeturinave		**6,700 €**	**14,700 €**	**69,200 €**	**6,700 €**	**13,400 €**	**112,000 €**	

Tabela 39: Plani financiar, veprimit dhe monitorimit - Objektivi 2 „Ripërdorimi dhe riciklimi“

Masat dhe aktivitetet	Njësiti përgjegjës	Afati i implementimit dhe buxheti					2023 - 2027	Burimi i financimit
		2023	2024	2025	2026	2027		
Studimi i gjenerimit dhe kompozicionit të mbeturinave	DSHPMSH		5,000 €				**5,000 €**	Komuna
Ndarja dhe riciklimi i mbeturinave komunale		5,000 €	5,000 €	110,000 €	5,000 €	5,000 €	**130,000 €**	
o Studim i fizibilitetit të ndarjes dhe operimit	DSHPMSH			*25,000 €*			***25,000 €***	Komuna
o Zgjerimi i mbulimit të ndarjes në burim	DSHPMSH	*5,000 €*	*5,000 €*	*5,000 €*	*5,000 €*	*5,000 €*	***25,000 €***	Komuna
o Kontraktimi i operatorit të riciklueshmeve	DSHPMSH			*5,000 €*			***5,000 €***	Komuna

[10] Furnizimi me komposterë: Vitet 2023, 2024 dhe 2025 nga 50 komposterë; vitet 2026 dhe 2027 nga 100 komposterë.

○ Zhvillimi i skemës lokale të kompostimit	DSHPMSH			75,000 €			75,000 €	Komuna / donatori
○ Inspektimi i lokaleve gastronomike për vajëra	DSHPMSH	x	x	x	x	x		
○ Bashkimi i skemës ndërkomunal të kompostimit	DSHPMSH							
Menaxhimi i mbeturinave të vëllimshme dhe komerciale		15,000 €	75,000 €				**90,000 €**	Komuna
○ Studimi i fizibilitetit	DSHPMSH	15,000 €					15,000 €	Komuna
○ Ndërtimi i qendrave të grumbullimit/ripërdorimit[11]	DSHPMSH		75,000 €				75,000 €	Komuna / donatori
○ Funksionalizimi i qendrave	DSHPMSH			x				
Menaxhimi i mbeturinave nga ndërtim demolimi			28,000 €	150,000 €			**178,000 €**	Komuna
○ Caktimi i lokacionit	DSHPMSH							
○ Kontraktimi i operatorit	DSHPMSH		5,000 €				5,000 €	Komuna
○ Caktimi i tarifave	DSHPMSH		3,000 €				3,000 €	Komuna
○ Studimi i fizibilitetit			20,000 €				20,000	
○ Rehabilitimi i qendrës së MND[12]	DSHPMSH			150,000 €			150,000 €	Komuna / donatori
○ Bashkimi i skemës ndërkomunale të menaxhimit	DSHPMSH					x		Komuna
Menaxhimi i mbeturinave shtazore								
○ Lehtësimi i kontraktimit të operatorit privat		x	x					
○ Inspektimi i zbatimit		x	x	x	x	x		
Menaxhimi i mbeturinave medicinale								
○ Inspektimi i zbatimit		x	x	x	x	x		
Fushatat e vetëdijësimit		700 €	700 €	700 €	700 €	700 €	**3,500 €**	Komuna
Total objektiva 2 – Riciklimi dhe ripërdorimi		**20,700 €**	**133,700 €**	**260,700 €**	**5,700 €**	**5,700 €**	**406,500 €**	

Tabela 40: Plani financiar i veprimit dhe monitorimit - Objektivi 3 „Ofrimi i shërbimeve cilësore, efikase dhe të qendrueshme"

Masat dhe aktivitetet	Njësiti përgjegjës	Afati i implementimit dhe buxheti					2023 - 2027	Burimi i financimit
		2023	2024	2025	2026	2027		
Përmirësimi i cilësisë së shërbimit		559,000 €	345,000 €	446,500 €	346,500 €	176,500 €	**1,873,500 €**	

[11] Për komunën e xx parashihet ndërtimi i tri pikave grumbulluese dhe një qendre të ripërdorimit. Buxheti përfshin infrastrukturën përcjellëse të qendrës si rrethoja, kamerat, bazamenti, kontejnerët, etj.

[12] Fizibiliteti, rrethoja, makineria dhe pajisjet e nevojshme për menaxhimin e qendrës

○ Përditësimi i planit operativ	DSHPMSH/KRM	*25,000 €*					***25,000 €***	Komuna
○ Digjitalizimi i sistemit të grumbullimit	DSHPMSH/KRM			*100,000 €*			***100,000 €***	Komuna
○ Furnizimi me shporta 120 l[13]	DSHPMSH/KRM	*40,000 €*	*10,000 €*	*10,000 €*	*10,000 €*	*10,000 €*	***80,000 €***	Komuna/KRM Donatori
○ Furnizimi me shporta 240 l[14]	DSHPMSH/KRM	*1,500 €*	*1,500 €*	*3,000 €*	*3,000 €*	*3,000 €*	***12,000 €***	Komuna/KRM Donatori
○ Furnizimi me kontejnerë 1.1 m3[15]	DSHPMSH/KRM	*22,500 €*	*13,500 €*	*13,500 €*	*13,500 €*	*13,500 €*	***76,500 €***	Komuna/KRM Donatori
○ Furnizimi me kamionë[16]	DSHPMSH/KRM	*450,000 €*	*300,000 €*	*300,000 €*	*300,000 €*	*150,000 €*	***1,500,000 €***	Komuna/KRM Donatori
○ Furnizim me traktorë	DSHPMSH/KRM	*20,000 €*	*20,000 €*	*20,000 €*	*20,000 €*		***80,000 €***	Komuna/KRM Donatori
Përmirësimi i performancës operative dhe financiare		*750 €*	*20,750 €*	*750 €*	*750 €*	*750 €*	**23,500 €**	
○ Marrja përsipër e faturimit nga komuna	DSHPMSH/KRM			x				Komuna
○ Zhvillimi i softuerit të faturimit	DSHPMSH/KRM		*20,000 €*				***20,000 €***	Komuna
○ Monitorimi I performancës	DSHPMSH/KRM	x	x	x	x	x		Komuna
Kampanja informative	OJU	*750 €*	*750 €*	*750 €*	*750 €*	*750 €*	***3,500 €***	Komuna
Total objektivi 3 „Ofrimi i shërbimeve cilësore efikase dhe qendrueshme“		**559,750 €**	**365,750 €**	**447,250 €**	**347,250 €**	**177,250 €**	**1,893,500 €**	

Tabela 41: Plani financiar, veprimit dhe monitorimit - Objektivi 4 „Deponimi i sigurtë si mjeti i fundit“

Masat dhe aktivitetet	Njësiti përgjegjës	Afati i implementimit dhe buxheti					2023 - 2027	Burimi i financimit
		2023	2024	2025	2026	2027		
Eleminimi i deponive ilegale	DSHPMSH	50,000 €	30,000 €				**80,000 €**	Komuna
Inspeksioni dhe masat detyruese	Inspektorati	*x*	*x*	*x*	*x*	*x*	***x***	Komuna
Fushatat informative	DSHPMSH	500 €	500 €	500 €	500 €	500 €	**2,500 €**	Komuna
Total objektivi 4 „Deponimi i sigurtë si mjeti i fundit“		**50,500 €**	**30,500 €**	**500 €**	**500 €**	**500 €**	**82,500 €**	

[13] Furnizimi me shporta 120 l: Viti 2023 2,000 shporta; vitet 2024, 2025 dhe 2026 nga 500 shporta.
[14] Furnizimi me shporta 240 l: Vitet 2023 dhe 2024 nga 50 shporta; vitet 2025 2026 dhe 2027 nga 100 shporta.
[15] Furnizimi me kontejnerë 1.1m3: Viti 2023 50 kontejnerë; vitet 2024, 2025 2026 dhe 2027 nga 30 kontejnerë.
[16] Furnizmi me kamionë: Viti 2023 dy kamionë 7t dhe një kamion 9t; Viti 2024 një kamion 7t dhe një kamion 9t; Viti 2025 një kamion 7t dhe një kamion 9t; Viti 2026 një kamion 7t dhe një kamion 9t; dhe Viti 2027 një kamion 7t.

Tabela 42: Plani financiar, veprimit dhe monitorimit - Objektivi 5 „Zhvillimi i kuadrit dhe kapaciteteve institucionale për MM“								
Masat dhe aktivitetet	Njësiti përgjegjës	Afati i implementimit dhe buxheti					2023 - 2027	Burimi i financimit
		2023	2024	2025	2026	2027		
Ndryshim plotësimi i Rregullores Komunale të MM	DSHPMSH		5,000 €				5,000 €	Komuna
Emërimi i zyrtarit / Formimi i njësitit	DSHPMSH							Komuna
Kalimi i procesit tariforë	DSHPMSH			2,500 €			2,500 €	Komuna / KRM
Kontraktimi i operatorit për grumbullim dhe transport të MK	DSHPMSH		5,000 €				5,000 €	Komuna
Programi i trajnimit dhe mbështetjes së proceseve	DSHPMSH	15,000 €	15,000 €	15,000 €	15,000 €	15,000 €	75,000 €	Komuna
Total objektivi 5 „Zhvillimi i kuadrit dhe kapaciteteve institucionale për MM“		**15,000 €**	**25,000 €**	**17,500 €**	**15,000 €**	**15,000 €**	**87,500 €**	

Nr. ________________

Lipjan, më ________2024

KOMUNA E LIPJANIT

Kryetari i Komunës

Imri Ahmeti

Republika e Kosovës
Republika Kosovo - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

REPUBLIKA E KOSOVËS / REPUBLIKA KOSOVA / REPUBLIC OF KOSOVA
MINISTRIA E MJEDISIT, PLANIFIKIMIT HAPËSINOR DHE INFRASTRUKTURËS
MINISTARSTVO ŽIVOTNE SREDINE, PROSTORNOG PLANIRANJA I INFRASTRUKTURE
MINISTRY OF ENVIRONMENT, SPATIAL PLANNING AND INFRASTRUCTURE
Njësia org. / Org.jedinica / Org.Unit: 02
Nr.i Prot. / Broj Prot. / Prot.No: 6438-2/23
Nr.i Faqeve / Br.Stranica / No.Pages: -02-
Data / Datum / Date: 13.12.23

PRISHTINË ULAZNA - INCOMING
REPUBLIKA E KOSOVËS / REPUBLIKA KOSOVA / REPUBLIC OF KOSOVA
QEVERIA E KOSOVËS / VLADA KOSOVA / GOVERNMENT OF KOSOVA
Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal
Ministarstvo Lokalne Samouprave i Administracije
Ministry of Local Government Administration
Data. / Datum. / Date. 13.12.2023
Njësia organizative: [illegible] | Nr. i Lëndës: 020-850/11 | Vlera:

Ministria e Mjedisit, Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturës
Ministarstvo Životne Sredine, Prostornog Planiranja i Infrastrukture
Ministry of Environment, Spatial Planning and Infrastructure

Për:	Imri Ahmeti, Kryetar i Komunës së Lipjanit
Kopje:	Elbert Krasniqi, Ministër i MAPL Jeton Qela, Zëvendësues i Sekretarit të Përgjithshëm të MAPL Njësia për Administrimin e Dokumenteve në MAPL
Përmes:	Liburn Aliu, Ministër i MMPHI Izedin Bytyqi, Zëvendësues i Sekretarit të Përgjithshëm të MMPHI
Nga:	Florije Kika, Drejtore e Departamentit Ligjor Date: 11.12.2023
Zyrtarët përgjegjës: 1.Zyrtari konfirmues i vlerësimit ligjor 2.Zyrtari hartues i vlerësimit ligjor	Sabrije Rama, Udhëheqëse e Divizionit për Mbikëqyrjen e Zbatimit të Legjislacionit, të Mbështetjes Ligjore dhe të Bashkëpunimit Ndërinstitucional në Fushën e Legjislacionit
Lënda:	Përgjigje në kërkesë
Lloji i aktit:	Kërkesë për rishyrtim të shkresës për vlerësimin e ligjshmërisë nr.6438/23, datë 22.11.2023

REPUBLIKA E KOSOVËS - MINISTRIA E MJEDISIT, PLANIFIKIMIT HAPËSINOR DHE INFRASTRUKTURËS

I nderuari Kryetar Ahmeti,

Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukture, me datë 06.12.2023, ka pranuar kërkesën nga Kryetari i Komunës së Lipjanit, kërkesë kjo për rishqyrtimin e ligjshmërisë së Vendimit Nr.15-352/01-61644 për miratimin e Planit për Menaxhimin e Mbeturinave në Komunën e Lipjanit 2023-2027.

Departamenti Ligjor i Ministrisë së Mjedisit, Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturës, mbështetur në kompetencat dhe përgjegjësitë e saj, pasi ka bërë shqyrtimin e kërkesës së lartë cekur ofron këtë përgjigje:

Sa i përket vlerësimit të ligjshmërisë, Nr.prot.6438-3/23, datë 22/11/2023, të Vendimit Nr.15-352/01-61644 për miratimin e Planit për Menaxhimin e Mbeturinave në Komunën e Lipjanit 2023-2027, konstatuam se në pjesën ku thuhet: " *Vitet duhet të jenë të definuara se a do të veprohet*

me këtë plan nga viti 2023-2025 apo nga viti 2023-2027" vendimi përmban vetëm periudhën kohore të vlefshmërisë 2023-2027, gabimi ky i lëshuar nga MMPHI.

Ndërsa sa i përket bazës ligjore të vendimit Nr.15-352/01-61644 për miratimin e Planit për Menaxhimin e Mbeturinave, i njëjti duhet të jetë sipas Ligjit Nr. 08/L-071 për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit Nr. 04/L-060 për Mbeturina, i cili është në fuqi, andaj si i tille duhet të zbatohet dhe respektohet.

Gjithashtu edhe Plani për Menaxhim te Mbeturinave të Komunës së Lipjanit, duhet të jetë i bazuar në Ligjin Nr. 08/L-071 për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit Nr. 04/L-060 për Mbeturina, pasi që në dispozitat e nenit 39 të të njëjtit ligj parashihet që "Licenca për Menaxhimin e Mbeturinave" zëvendësohet me "Leja përkatëse Mjedisore".

Bazuar në dispozitat e Rregullores (QRK) Nr. 06/2021 për ndryshimin dhe plotësimin e rregullores (QRK) Nr.10/2019 për shqyrtimin administrativ të akteve të komunave, kërkesa për rishqyrtim nuk parashihet si mjet juridik të cilin mund t'a shfrytëzojnë komunat, mirëpo, në rast se jeni i pakënaqur me vlerësimin, atëherë me ankesë mund t'i drejtoheni gjykatës kompetente.

Me respekt!